SALA DE LECTURĂ

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din România

Serie nouă • Miercuri 7 aprilie 1993 **14 (162)**

În paginile 8 — 9:

DELAVRANCEA — 135

Documentar de Ion Munteanu

DESPRE EXTREME

Procesul democratizării politice e departe de a fi, la noi, liniar, și neimpiedicat. Îl fac dificil, pe de o parte, absența acomodării oamenilor politici români cu exigențele democrației — lucru firesc după cinci decenii de pervertire ideologică, de obișnuire mentală cu totalitarismul — iar, pe de alta, criza economică în care ne aflăm, sărăcirea gravă a populației, fenomen care — întotdeauna și oriunde-a facilitat resurecția totalitarismului, avansarea în scena politică a extremelor, fie de stînga, fie de dreapta, fie laolaltă. Dacă prima dificultate pretinde, spre a fi depășită, un timp al schimbării mentalității a cărui durată e greu de precizat, cea de a doua pretinde o implicare mai fermă a forțelor democratice în vederea marginalizării extremismului. Să vedem însă cum se prezintă cele două extreme în contextul politic românesc de azi.

A. NAȚIONALIST-COMUNISMUL (extrema stîngă). Derivat al aripii celei mai conservatoare a fostului partid comunist, fidelă ceaușismului și aparatului de represiune al dictaturii. Exaltă sentimentul național, deformîndu-l profund, prin promovarea și întreținerea unui climat de pîndă continuă în fața unei pretinse primejdii, date ca iminente, din afara hotarelor, prin susținerea autarhiei naționale ducînd, inevitabil, la izolare și îngheț social și informațional, prin încurajarea instinctelor gregare, xenofobiei și anti-semitismului simultan cu exacerbarea virtuților neamului, prin suprimarea spiritului critic și a liberului arbitru și ridicarea la rang de unic criteriu axiologic a lozincii naționale în sens restrictiv etnic. Se revendică de la ideologia comunistă prin relansarea ideii luptei de clasă, prin afirmarea demagogică și ipocrită a spiritului colectivist, de turmă, prin respingerea democrației pluraliste, a economiei libere și a descentralizării, prin contestarea drepturilor omului reduse exclusiv la dreptul de a munci, prin dorința satanică de a submina morala creștină îmbrăcînd-o în hainele pseudo-moralei comuniste. Agresiv, intolerant, rapace, patetic și paranoic, naționalist-comunismul românesc (rudă de sînge cu naționalist-socialismul hitlerist dar și cu stalinismul) e ilustrat de un partid ridicol la vîrf, manipulat la bază, fixat în obsesii intratabile dar știind să exploateze ignoranța, nemulțumirea și resentimentele unui grup de cetățeni fie debusolați, fie doritori să recîștige privilegiile pierdute după 1989. Nepotrivindu-se deloc cu firea românului, naționalist-comunismul nu are nici o șansă de a accede la putere, poate însă strica grav climatul politic, moral-psihologic și chiar social și, prin asta, poate îngreuna democratizarea țării și favorizează, implicit, prelungirea stării de criză polivalentă prin care trecem.

B. NAȚIONALIST-MISTICISMUL (extrema dreaptă). Cu o anume tradiție în perioada interbelică, naționalist-misticismul sau naționalismul creștin exaltă și el sentimentul național prin aceleași mijloace ca și precedentul, doar că nu din perspectiva ideologiei comuniste — pe care o respinge așa cum respinge orice ideologie politică — dar din perspectiva ortodoxismului înțeles abuziv ca integrator în exclusivitate al potențialului ființei românului. Tocmai pentru că se plasează teorematic în idealitate și credință, specia aceasta de naționalism nu e nici ridicolă și nici fără șansă precum e precedenta. Ea poate atrage grupuri mari de oameni, mai ales tineri, prin oferta morală dar, prin încurajarea fanatismului, poate deveni un pericol realmente notabil pentru democrație. Acțiunea purificatoare moral pe care o ridică la rang de principiu al vieții lăuntrice a individului se poate transforma — și istoria o atestă cu prisosință — în acțiune purificatoare etnic, religios, social și politic, adică în totalitarism. Deși ilustrată de un partid, la această oră, lipsit de pondere, naționalismul mistic nu trebuie desconsiderat, cu atît mai mult cu cît starea de criză îi este și lui profitabilă.

Problema partidelor democratice — indiferent dacă se află la putere sau în opoziție parlamentară — e de a nu concubina cu extremele. Din păcate în România de azi, partidul aflat la putere, partid cu doctrină democrată, pare să fi transformat acest concubinaj nerecomandabil într-un mariaj periculos. Cel puțin așa se vede din aula parlamentară. Poate că e doar un mariaj morganatic, strict ocazional și destrămabil la ivirea unor oportunități politice mai puțin ambigue. Poate. Dar pentru procesul democratizării vieții social-politice românești, un atare concubinaj sau mariaj, oricît de efemer, este extrem de nociv și nu promite nimic bun. Dimpotrivă ,face loc unei restaurații „originale" : nu a sistemului comunist ci a comuniștilor de fond (cu sau, mai ales, fără carnet). De altfel, operațiunea e în curs.

„L"

Nicolae Prelipceanu:

PLEACĂ POETUL UȘA SE-NCHIDE

— ÎN PAGINA A 2-A —

Florin Manolescu:

«MILIONARUL DE IMAGINI»

— ÎN PAGINA A 5-A —

Corneliu Antim:

SPAȚII BASTARDE

— ÎN PAGINA A 13-A —

Reproducem, în paginile acestui număr lucrări ale pictorului Gheorghe Petrașcu • Sus : „Chitarist" (acvaforte) • Jos : „Case la Sighișoara" (tuș)

Luceafărul

Director
LAURENȚIU ULICI
Redactori-șefi adjuncți
MARIUS TUPAN
EUGEN URICARU
Secretar general de redacție
MIRCEA CROITORU

semn

Pleacă poetul, ușa se-nchide

Mai scot o dată din raft cărțile lui Victor Felea pe care, mărturisesc, nu le-am mai răsfoit de mult. Despre ultima sa carte de versuri, **Jucător de rezervă**, apărută nu de mult la Cartea Românească, scrisesem — pe la-nceputul lunii acesteia — câteva rânduri. Și despre omul blând și tăcut, în interiorul cărula se consuma tot ceea ce, în afară, nu se vedea.

Și, brusc, vestea că el nu mai e. Că invitația finală din ultima scrisoare pe care mi-a scris-o, ca ieri, „Când mai ajungi prin Cluj (Napoca !), te rog să-mi dai un semn de viața", nu mai poate fi, în nici un fel, onorată.

Deschid volumul „Istorie personală", din 1983, și caut pagina 57 : **Participiu** e titlul poeziei care figurează aici : „Nu sînt puternic dar nici lipsit de forță / Mănînc din farfuriile vieții numai cîte puțin / Imi iau liber numai cu bilet de voie / Și grăbit mă întorc mereu / În aceleași birouri întunecate și reci / Ale administrației planetare / Semnez o condică de serviciu / Și stau răbdător în ședințe prelungi / Unde schimbăm între noi / Lacătele de argint ale cuvintelor / Seara de obicei / Participi la Jocurile Olimpice ale răbdării / Unde cîștig numai medalii de aur". Și transcriindu-i poezia, cu scrisoarea sa cea din urmă în stânga, simt cum scrisul meu se preface și parcă începe să semene cu al Domniei sale.

Poet și critic, Victor Felea a făcut parte la început din grupul de poeți nesupuși (A.E. Baconski, Aurel Gurghianu, Aurel Rău, Petre Stoica și Domnia sa) de la „Steaua", aspru și repetat criticați prin plenare și „Scîntei" ale anilor cincizeci. Pe urmă, ani în șir, a fost redactor șef adjunct la „Tribuna" în anii cînd redactor șef era D.R. Popescu. Faptul că a trecut într-o „funcție" nu l-a clintit. A rămas același om retras în sine, timid chiar în fața gălăgiei contemporane, a „vocilor puternice", continuând o evoluție poetică fermă, rescriindu-se pe sine mereu, ca un alt Bacovia, transilvan. Scriitor de marcă, al cărui ton aparte se poate încă auzi în poezia română de azi, Victor Felea nu a revendicat niciodată nimic. El și-a continuat marșul tăcut, „poet și slujbaș", observându-se pe străzile burgului.

Scrisesem un articol intitulat „Domnul Felea", îl publicasem tot aici, și-mi dau seama că era cît pe-aci să nu-l mai vadă niciodată. Nu știam că nu mai era timp. În scrisoarea prin care, însă, îmi mulțumea, căci îl citise, scria : „În felul acesta, m-am simțit și eu încă o dată un om «vivant» al literaturii de azi. Deși trăiesc retras de la... Revoluție încoace, din diverse pricini, vieillesse, maladie, manque de l'argent etc., nu ignor totuși ceea ce se petrece în viața politică și culturală din țară. Cheltuiesc destui bani pe gazete și aflu, în consecință, cum **stau** sau cum **merg** lucrurile. Regret că nu mai am suficientă energie să fac publicistică. Și apoi sunt prea departe de cele cîteva publicații mai radicale la care mi-ar plăcea să colaborez. Deocamdată, îmi apar în «Familia» niște pagini de jurnal și astfel contribui și eu, cît de cît, la o reconsiderare critică a trecutului «socialist» chiar dacă e vorba de reacții și considerații pur subiective."

Acesta a fost Domnul Felea, omul și scriitorul care a marcat cu ființa sa mai degrabă retrasă, pentru cît vor mai fi ei, murii burgului universitar transilvan. Și viața literară a anilor '60—'90.

A plecat prea devreme, când încă ar mai fi putut să ne spună multe.

„Numai caii singurătății / Umblă pe-afară / Prin frigul cel mare / Silențioși ca nălucile / Și niciunde nu-și află popas — / Numai poetul / Cu ochii lui de vis îi zărește / Și se simte pierdut ca și ei / În pustiul acesta."

Criticul Victor Felea a întâmpinat ani de-a rândul noile generații de poeți cu înțelegerea celui care e mereu de-o vârstă cu toți.

Încet, deosebit însă de repede, ușile burgului se închid și se-aude scrâșnind cheia în broască. Nu ne vom mai întoarce acolo, în Clujul Domnului Felea, niciodată.

Nicolae Prelipceanu

dictatura personală

Fulgerul apărut din întuneric să ne zărim o clipă destinul colectiv

Un nou trecut se lasă presimțit azi ? În numele prezicerilor unui viitor terifiant... Fără să fac pe prăpăstiosul, iată, se confirmă încă o dată, flagrant, că fenomenele planetare ne influențează și că la sfîrșitul lunii martie 1993, în perioada 20-31 martie, am avut parte, conform prezicerilor astrologice, de zilele „cele mai critice din acest an" ? Cînd Pluton, în „pătratul" său cu Saturn, a fost disonant și omenirea a tremurat binișor cu ochii pe scena politică rusească, scenă plină de marionete sinucigașe — ce va mai fi, Dumnezeu cu mila și Boris Elțin cu „decretele prezidențialo-guvernamentale" neocomuniste... Grozav ar fi să scăpăm în luna aprilie, de rău augur și ea, de toate grijile pe anul în curs, în acest sens : mai ales după ce vînzoleala luptei pentru putere din Rusia de azi va face să se întoarcă lumea noastră, a fostului lagăr socialist est-european, cu fundul în sus, cu efecte secundare subterane imprevizibile pe termen lung — climatul sumbru, intoleranța și despotismul postcomunist ne ridică părul, nu e o joacă instabilitatea asta zonală.

Spectrul restaurației comunismului-cosmetizat, „cu față umană", gorbaciovist-perestroikist-iliescist va da posibilitatea foștilor nomenclaturiști-securiști de la Putere, în România, să-și ia o nouă revanșă „practică" — nu revanșă „teoretică", de gargariseală, ce ține azi de Opoziția democratică-dogmatică, naivă, visătoarea noastră elită partinică „realistă"... Că te apucă toți dracii cînd vezi că nu s-a schimbat nimic, de fapt, de la Revoluție încoace, că foștii activiști P.C.R., azi activiști F.D.S.N. taie și spînzură, cu un cinism și o aroganță de nesuportat, în numele prosperității zilei de mîine — veșnica promisiune fără acoperire cu „viitorul luminos" făcînd iar ravagii, crezută ca atare de „popor" — amînarea bunăstării generale este legată de tranziția de la o „orîndu re" la alta, firește ! Mereu spre **democratură** în zbor deocamdată ; dar dacă avem răbdare și tutun, copiii copiilor noștri vor mînca mămăliga „care nu explodează" de pe marginea șanțului (parol — „Radio Șanț" !), în care va curge numai lapte și miere, ce mai conteazā că e sacrificată încă o generație... Să ne ferească Dumezeu : cei mai veroși colaboraționiști ceaușiști, torționari, azi sunt afaceriști cu conturi în valută — normal ei vor hotărî cursul „politichiei" „democrației postcapitaliste", cu aleger cu tot. Cine are bani negri, are servici politice serete, poliție aservită, justiți pe măsură și armată pe mîini, cu indivizi corupți infiltrați la orice nivel, nu Degeaba nu vrem noi, muritorii de rînd săraci și curați, să ne resemnăm.

Suntem un popor de înfrînți — acest e adevărul ? Credem în Dumnezeu, ne închinăm lui, dar viața politică română e de mult subjugată Diavolului (negru pe cerul gurii, bun demagog) care a cumpărat sufletele atîtora dintr noi ! Degeaba ne-am răsculat în decembrie 1989 și am murit să le fie supraviețuitorilor ispășite păcatele : dacă Dumnezeu stă nepăsător, cu brațele încrucișate și nu se luptă cu **fiul său degenerat Diavolul** ? Se pare că n-am pătimit destul... Dezordinea și confuzia ne-au cotropit, Puterea retrogradă destabilizează România și Opoziția nu se mai radicalizează odată — oare e chiar atît de absurdă schimbarea formei de guvernămînt republicane actuale, definitiv compromisă, cu monarhia constituțională ? Ne pîndește autoritarismul prezidențial neocomunist, dacă nu chiar dictatura militară și nu se sperie nimeni, dar ne sperie întoarcerea Regelui în România lui natală — suntem un popor fără memorie ? Un popor îmbătrînit în rele... Doamne, sfinte, ce a putut face comunismul din noi ! Dar va veni el iar fulgerul deșteptător care, între două momente de întuneric, să lumineze scena să ne zărim destinul colectiv călăuzitor...

Fir-ar să fie, trebuie să pun punct : iar am fost furat de aparențele politice și nu am continuat povestea mea cu tentă literară, serializată aici, în **Luceafărul**, de la începutul acestui an ! Poveste legată de un tren fantomă particular care... care să circule pe șinele încorporate pe mijlocul șoselei asfaltate naționale din Azuga, unde... am coborît, pentru prima oară în viață, anul trecut, din cerurile Clăbucetului Taurului, prin zăpada pînă la genunchi, în chip de înger (exterminator, te pomenești !), cu un cucui dureros în ceafă, în formă de „L", în Ajunul Crăciunului, **înger pedepsitor** — „după faptă și răsplată", trimis de... ă... trimis de strămoșii noștri să iau măsuri, că nu se mai poate cu struțo-comuniștii și securiștii ăștia tip cămilă din România, să-i trec prin sabie, pardon, să-i trec prin ac, prin foc și pară, sa-i pierd printre rînduri, să-i fac praf în scris, că în loc de sabie Dumnezeu mi-a dat un condei bont, nevolnic — regret...

Liviu Ioan Stoiciu

(va urma)

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

● IULIAN BOSTAN ; „Începînd de luni, 29 martie, în România va fi economie de piață". **(Evenimentul zilei)** ● TUDOR OCTAVIAN ; „Țara e condusă de guvern. Guvernul e condus de Văcăroiu. Văcăroiu e condus de Iliescu, Iliescu e condus de Parlament. Parlamentul e condus de Gherman. Gherman e condus de Vadim. Vadim e condus de năuceală. Năuceala e condusă de psihiatri. Psihiatrii sunt conduși de Mincu". **(România liberă)** ● ION CRISTOIU ; „În ședința de ieri a Camerei Deputaților, dna Leonida Lari și-a anunțat demisia din PNȚCD". : „Ajunsă deputat, dna Leonida Lari și-a dat seama (...) că opoziția nu e rentabilă. Exemplul gloriosului său înaintaș între ale hălădurii pe meleagurile Dîmboviței — l-am numit pe dl Grigore Vieru — i-a arătat că e mult mai rentabil să fii cu puterea. Apari la televizor, ești invitat la ospețe, ai fericirea de a-l însoți pe dl Ion Iliescu în călătorii peste mări și țări. Pricepînd rapid diferența dintre a fi cu opoziția și a fi cu puterea, d-na Leonida Lari și-a schimbat rapid opțiunile politice" **(Evenimentul zilei)** ● OLGA MICU, A.M. VINȚAN ; „Ținând să aibă ultimul cuvânt, d-na L.Lari a cerut «liniște» din partea deputaților PNȚCD, scandalizați, calificîndu-i cu aroganță drept «anonimi ce n-au lăsat nimic bun sub soare»". **(România liberă)** ● CORNELIU VADIM TUDOR : „..." a strălucit precum Ana Ipătescu scumpa noastră Leonida Lari"... **(Politica)** ● EUGEN ȘERBĂNESCU ; "Denunțînd moțiunea de cenzură a opoziției, cu argumente naționaliste (?!) d-na Lari s-a transformat, în cîteva minute, dintr-un reper moral-creștin al acestei țări într-un reper de oportunism de speța a II-a". **(România liberă)** ● LEONIDA LARI ; „Vai de capul vostru, urmași ai lui Maniu și Mihalache !". : „Moțiune ! Eu i-aș zice ficțiune. Cînd țara arde, baba se piaptănă. Lucrurile mari se fac pe dureri mari". **(Vremea)** ● ION CRISTOIU : „Împotriva PNȚCD, a opoziției, s-a dus și se duce o întreagă campanie de compromitere a declarațiilor și inițiativelor. Intervenția dnei Leonida Lari s-a înscris din plin și cu maximă eficiență în această campanie. Ea n-a făcut altceva decît să contribuie la răstălmăcirea gestului normal care a fost inițierea moțiunii de cenzură". **(Evenimentul zilei)** ● LIVIU MIHAIU : **„Coana Leonida față cu moțiunea".** : „Domnule Corneliu Coposu, acesta este riscul pe care vi-l asumați cînd introduceți în partid insigne în loc de creier !". **(Academia Cațavencu)** ● MARIN BUCUR : „Să nu uităm că inteligenta putere are mereu gata de lovit cîte un berbece ! Dna Poetă a coborît dintr-o suflare din iatacul dulcelui stil moldovenesc în ulița din inima Bizanțului carpatin, deprinzînd precoce, în numai cîteva luni, «arta fugii» și a «conversației» !". **(Cotidianul)** ● MONICA JITAREANU, RADU EUGENIU STAN :..." în timp ce Leonida Lari aduce și accentul basarabean în sprijnul d-lui Văcăroiu, la Chișinău, Iurie Roșca, lider al Frontului Popular din Moldova, își așteaptă pedeapsa cu închisoarea. Pentru insultă la adresa președintelui Mircea Ion Snegur". **(Expres)** ● MARIA ȘERBAN SILIVAȘ : „Ce semeni aia culegi". **(Curierul național)** ● PAVEL PERFIL : „Cunoscutul orator al României democratice (...), dl C.V. Tudor, a sfidat pur și simplu sala, perorînd alături de subiect, cu decibeli crescuți". **(Cotidianul)** ● **„Ecourile discursului".** „Dl Niculescu din județul Olt : «Discursul d-lui Corneliu Vadim Tudor a fost fascinant, iar autorul discursului a demonstrat încă o dată, dacă mai era nevoie, că are tărie de caracter»" ; Dl Mihai Antonescu din orașul Urlați, în numele unui mare grup"... ; „Un grup de pensionari din București"... **(România Mare)** Grupuri, grupuri... ● MIRCEA MIHĂIEȘ : „În viziunea bolnavă a securistului de la «România Mare», douăzeci și trei de milioane de români tremură ca varga în fața a zece milioane de unguri tropotind războinic prin pusta maghiară. E curios cum nimeni n-a observat poziția disprețuitoare de la înălțimea cărela perorează Vadim. Pentru ei, românii nu sînt decît o adunătură de babe lașe, care aleargă despletite încotro văd cu ochii la cel mai mic zgomot dinspre granița de vest a țării". **(România literară)** ● DL. SANDULESCU ION, București : „În țară multe s-au schimbat/Partidul, oamenii, salamul'/Dar a rămas un alterat/Parizerul din Butimanu". („Telefonul de zi". **Evenimentul zilei)** ● VALERIA DORNEANU : „Prin discursul rostit vineri la tribuna Parlamentului, dl. Nicolae Manolescu a reușit o dublă performanță : să spulbere orice echivoc în legătură cu atitudinea PAC-ului față de Putere și să-l plaseze pe dl. prim-ministru Văcăroiu într-un ridicol imens și definitiv. Ca un bun profesor ce este, el a captat ascultătorii prin simplitatea limbajului și limpezimea enunțului". **(Zig Zag)** ● ADRIAN PĂTRUȘCA : „După ce FDSN-ul și aliații lui au ieșit cu piepturile goale în fața moțiunii, în ismană și la baloneță ca la Oltuz, acum toți au început să dea în buget, ca și cînd bugetul n-ar fi al echipei Văcăroiu, ci al lui Mama Mare". **(ORA)** ● „După hora oficială de iarnă a FDSN-ului, din Dealul Mitropoliei, urmează (h) ora oficială de vară în întreaga țară". **(Tineretul liber)** ● MIRCEA ȚICUDEAN : „În decurs de numai doi ani, domnul Iliescu și ceilalți capi ai stîngii românești pierd un model mult lăudat, cel suedez, și, mult mai grav, un mare prieten, poate ultimul : stînga franceză". **(Cuvântul)** ● GEORGE STANCA : **„Ayatollahul Everac".** ; „Benny Hill a fost un colibri, ce zic eu, un păducel mic-mititel pe lîngă Polly Everac. Morga sa de boss parvenit, înțelepciunea sa falsă, vocea de țircovnic sîsîit și învechit, pronunția sa de amvon mă fac praf". **(Expres magazin)** ●

Petre Stoica

Patriotism și fidelitate

Enorma dramă a existenței moderne pare să fie chiar aceasta : ai de ales între a exista în tine însuți și a exista în timp. Eterna disjuncție dintre existență și devenire funcționează acum în planul social cel mai concret — de fapt, într-un plan care ar putea fi numit socio-existențial. Un grup, o societate, o națiune se evaluează pornind de la un principiu al existenței proprii, de la o modalitate a autodefinirii și pînă la urmă, de la o imagine de sine, sau ea se raportează la momentul actual, înțeles ca moment general, cu necesitate egal, propriu întregii umanități și condiției umane instantanee, acestei condiții continuu schimbătoare. Desigur, o identitate esențializată este un cerc la fel de abstract pe cît și actualitatea concepută ca o orizontală omogenă, pe toată suprafața prin care umanitatea trecutului oferă contact umanității viitorului. Într-o asemenea apariție imanența se află într-un raport negativ nu cu transcendența, ci cu inerența. Desigur, am putea să ne punem problema cu ce poate fi mai bogat acest prezent generalizat și lipsit de caractere locale decît principiile care determină și delimitează existența lucrurilor — în acest caz a colectivităților umane.

Marea eroare a lui Kant ar putea fi considerată separarea totală a transcendenței și imanenței ; s-ar putea adăuga — a inerenței și imanenței. Un filosof francez contemporan spunea că nu are o gîndire teoretică profundă nici acela care afirmă că omul este total și iremediabil nefericit, precum nici acela care afirmă că omul este total și irepresibil fericit. Această apreciere nu este nouă, ca vine din Platon, dar tocmai pentru această origine a sa trebuie socotită cu atît mai valabilă ; în plus, modelul oferit astfel în analiza realului este de o enormă valoare. Trebuie apreciat ca la fel de irațional și de nerealist să spui că totul este doar întrucît este în transcendență sau că, dimpotrivă, totul se epuizează în spațiul imanenței ; să spui că obiectualitatea derivă din principiul de existență al obiectului, sau să pretinzi că actualitatea este singura modalitate a realității.

S-ar putea obiecta că, întrucît este de natura transcendenței a se afla dincolo de percepții, iar de natura invenției este a fi dincolo de incidențe, ipso facto tot ceea ce fluctuează jeșind de sub posibilitatea unor astfel de situări și definiri intră în imanență. O statuie eroică este ecvestră sau pedestră ; o femeie este sau nu este gravidă ; cercul este sau nu este cerc. Acolo, însă unde realitatea poate exista în forma unor contrarii, acestea nu sînt, de fapt, realitatea însăși, ci referențialul acesteia. Este absolut clar că o națiune nu este un principiu abstract un partid nu este un set abstract de reguli. Un om poate să caute să se impună altora ca o abstracție, eventual abstractizînd un partid. Nici națiunea, nici partidul și nici omul nu sînt însă, în egală măsură, clipe devenite abstracte, întrucît reprezintă o simplă nivelare a umanității actuale. Dacă democrația este mai bună decît dictatura, aceasta se întîmplă pentru că ea este mai vie, mai autentic umană — și ea este mai vie datorită faptului că mulți oameni nu pot fi schematizați, abstractizați, idealizați.

Dictatura este stupidă pentru că ea nu poate depăși condiția de schemă moartă. De ce ? Pentru că omul fără semeni adevărați, deci egali sieși, se schematizează, se rigidizează, se transformă în ceva care nu este nici subom, nici supraom, ci un fel de para-om. Comicul, spunea Henri Bergson, este „le mechanique plaqué sur le réel". Dictatura este, poate, mecanică substituită pur și simplu realului.

Națiunea renunță la sine dacă se reduce la actualitate ; națiunea se transformă în abstracție antiumană dacă se revendică exclusiv de la transcendența principiului său. Aceste primejdii ale existenței naționale pîndesc și viața politică în interiorul națiunii.

Clipa se developează, trăiește, prin componența vizibilă, strict aparentă și deci exterioară a lumii. Prezentul depinde, ca percepție, de viteza acestui proces de captare a exterioritații în reprezentare. Reprezentări imediate nu poți avea decît pentru lucrurile simple, eventual rudimentare. Apoi, prezent ceea ce nu a fost trecut și nu a mai așteptat să fie viitor — ceva, deci, care se naște, se construiește, eventual, remarcabil de rapid. Ce înseamnă acest lucru ? Că actualitatea, prezentul sunt produsul celor puternici, pregătiți să influențeze lumea, capabili de o continuă analiză și de o neobosită aptitudine pentru reacție. Actualitatea va fi totdeauna forma de manifestare a primei națiuni — sau primele națiuni — în ierarhia planetară. România nu se situează într-un asemenea cadru.

O națiune izolată, sau un grup etnic lipsit de deschidere sînt reduse la etnografie și la antropologie. Identitatea acestor popoare precum și a fiecărui om se află integral în fiecare credință și în fiecare act ritual. O foarte mare națiune motivează ființa umană pe cînd îi cere să se angajeze în timp ; o națiune care depinde exclusiv de tradiție ferește ființa umană de timp, o strămută într-un spațiu în care durata nu mai are efecte asupra interiorității umane.

Cum a operat, tradițional, principiul național în existența românilor ? Românii au fost angajați cu măsură în schimbare — au fost angajați în schimbări pe măsura lor — și s-au definit printr-o tradiție exact definită și concretizată etic și estetic, programatic și mistic. Operează, oare, la fel și astăzi principiul național în viața românilor ? Românilor li se cere acum angajare totală într-o schimbare indefinită, neasigurată și necontrolabilă, pretinzîndu-li-se afirmarea unei identități și unei tradiții excesive, apăsătoare și nefundamentate. În chip decis, tot ceea ce ține de trecutul românesc este sfînt. Această sfințenie face obiectul pioșenici noastre. Oamenii prezentului au nevoie de fidelitatea fiecăruia dintre noi. Care este dovada că păstrăm un just și îndreptățit echilibru între schimbare și identitate ? Aparatul perceptiv și de control al actelor noastre trebuie să aparțină celeilalte instanțe. Tradiția trebuie văzută cu ochiul omului de astăzi, cu întreaga putere perceptivă a subiectului aflat în actualitate și cu o capacitate mereu nouă, mereu adoptată și în schimbare. Invers, schimbarea trebuie gîndită prin raportare la tradiție, prin extragerea a tot ceea ce este util existenței mai bune întru tradiție. În loc să fie așa, putem constata că tot ceea ce este nou și este schimbare în România, oricît de potrivit și demn ar putea fi acest ceva nou, nu este încă deloc integrat în autentica noastră tradiție, iar tradiția și trecutul nu sînt văzute în spiritul și sufletul acestei vremi, ci în felul omului de acum cîteva secole.

Ar fi cazul să ne dedicăm noii Românii care este parte a eternității României eterne, în loc de a exalta România fidelităților feudale, a submisiunii față de prinți de altădată — patrioți, dar autoritari după măsura vremii lor — a extazului în fața personalităților ce se cred miraculoase. Adevărata fidelitate — prima din toate — trebuie să fie cea pentru propria-ți natură, așa cum a devenit ea pînă în acest moment al prezentului. Cînd această fidelitate este oferită națiunii tale ca se numește patriotism. A luă egală distanță față de lansarea țării în schimbări necalculate și necontrolate și a păstra lumea românească într-o inerție lipsită de perspectivă, care transformă speranțele în deșertăciuni — în aceasta constă fidelitatea față de națiune.

Extremismul rezidă astăzi fie într-un actualism excesiv nefundamentat pe nimic, fie într-un anacronism tribal-naționalist. Între un guvern eliminat pentru că una din structurile lui — în primul rînd prin persoana care a condus respectiva structură — nu a înțeles că reforma este un lucru real, care implică oameni reali (nu un exercițiu dogmatic, de școală de partid) și un ipotetic executiv care nu a apărut încă și, să sperăm, nu va putea niciodată, un executiv virtual considerînd națiunea o temă de declamație lipsită de conținut și desuetă ; două guverne, dintre care unul încă în funcție, nu s-au putut hotărî ce poziție să adopte și ce să reprezinte. Adevărata opoziție este, și aceasta, ezitantă. Ieșirea din impas nu este dificilă. Patriotismul însuși trebuie modernizat. Actualitatea care nu participă la eternitate este timp și efort pierdute ; istoria care nu generează o mare mișcare actuală nu a fost încă eliberată de constrîngeri. Cu toate aceste lucruri, trei guverne (începînd din 1989) nu au avut nimic a face — oricît s-ar fi încercat din loc în loc să-și inițieze măcar un început al unor mari opțiuni decisive. Țara ar fi putut trăi fără prim-miniștri, așa cum o orchestră, fie și modestă, cîntă mai bine lăsată în pace decît condusă de dirijori care nu ar ști notele.

Caius Dragomir

minimax

De la 1 aprilie începem o altă viață

Aud și nu de la oricine, tot de la lume bună, aud zicîndu-se-n dreapta și-n stînga, că nimic nu e mai anapoda astăzi în România decît să te „bați" cu comuniștii. Care comuniști ?! De unde comuniști ?! Ba s-a mai zis și scris că, de fapt, în România comunismul n-a „prins" niciodată. Că doar ocupația sovietică a fost cea care etc., etc. Interesant, ai naibii de interesant fiind de constatat însă că montajul ăsta ideatic al depășirii comunismului îl susțin și cei care, într-un fel sau altul, sînt aserviți actualei puteri după cum și, încă mai înverșunat, de cei care nu se sfiesc să-și manifeste regretul după „epoca de aur" a lui Ceaușescu, marele patriot român, convertit adică în a fi fost mai mult patriot român decît casap comunist. Tot circul ăsta cu Ceaușescu făcut de trupa condusă de V.C. Tudor și A. Păunescu își are însă rostul său, ori, mai bine zis, unul dintre rosturile sale este acela de a evidenția cît de ne-comunistă este puterea în general și personajul ei principal, dl. I. Iliescu, în special. Că în același timp, V.C. Tudor îi spune d-lui președinte I. Iliescu „nea Ion" (i-a mai transmis și alte asemenea drăgălășenii încă mai tari) iar d-sa îl felicită de ziua nașterii, ce să zici, așa o fi de bon ton și bine pentru reconcilierea națională, învîrtoșarea sentimentului patriotic ș.a.m.d. Sigur e însă și putem dormi liniștiți, zice-se, fiindcă gata cu comunismul în România. Actuala criză, economică, politică, morală, de sens al existenței (că altfel nu și-ar lua atîția lumea-n cap gata să plece oriunde numai să scape de-aici) nefiind deci comunism, ci tranziție. Dar tranziție spre ce ? Că spre o societate sănătoasă, integrată, cu oameni liberi în gînd și faptă, tranziție spre așa ceva nu prea se-arată. Da' deloc ! La care constatare, atunci cînd e recunoscută, adică atunci cînd se recunoaște persistența crizei, vin un soi de moraliști cu **dilemele** lor și zic și scriu păi stai să vezi, c-o fi și-o păți, că balcanismul, că sechelele din conștiință și din subconștient, ce mai, puzderie de explicații care toate disculpă actuala putere și, corelat, acuză opoziția că n-a găsit căile să se impună. Și chiar nu le-a găsit. Dar stai și te-ntrebi : cum domnule ?, cum de nu le-a găsit ?! Ba parcă se-ntîmplă cum se-ntîmplă, că din rău merge spre mai rău, ultima dovadă constituind-o scandalul din P.A.C. Sigur, puterea corupe, le ia mintea oamenilor, dar parcă nu ajunge doar explicația asta. Parcă prea se leagă multe încît să nu fii îndemnat la a căuta și alte explicații. Drept care ne întoarcem la întrebarea de mai devreme. Tranziția spre ce ?

Spre capitalism. Da.. Nimic de zis, că doar avem patroni și firme particulare. O fi ca puterea politică în mîna tovarășilor da' economia de piață îi sapă. Îi sapă însă și nu prea-i sapă, fiindcă patronii sînt tot de-ai lor, că altfel nu le-ar face reclamă și nu i-ar susține cu atîta înverșunare „Vremea", „România Mare" ș.a. Apropo de, dacă am văzut bine, la telejurnalul de seară, miercuri 31 martie a apărut G. Păunescu, cel cu tunul dat vietnamezilor, alias „Tano" al României după cît se pare. Iar acest capitalism, să-i spunem roșu, nu este însă numai stigmatizat moral, deși e strigător la cer să-i vezi pe aceiași mahări comuniști și pe băieții cu ochi albaștri făcînd pe capitaliștii, dar răul de tot rău este că legislația economică și politica economică de care ei profită e, în cel mai bun caz, un erzatz de liberalism economic. Că doar asta ticluiește noua clasă politică. Nouă și nu prea nouă, amintindu-ne ce se întîmplă în Parlament și prin toate partidele opoziției și că în '90 schimbarea politică în administrația de stat a fost un fel de rotație a cadrelor, desăvîrșită acum de FDSN, adică făcîndu-se treptat curățenie fiindcă în vînzoleala de-atunci au mai ajuns în structurile de decizie și cîțiva dintre cei într-adevăr nedreptățiți ori năpăstuiți înainte — din păcate, chiar și unii dintre aceștia urmau să se dovedească disponibili la compromisuri cu puterea și / sau condiționați de mai vechi colaborări cu securitatea, cu noul regim, dacă nou se poate numi el, folosindu-l îndeobște pentru imagine, obsedanta imagine, adică pentru a-și cîștiga credibilitate în relațiile cu Occidentul.

Așadar, tranziția asta despre care se tot vorbește, nu numai că s-a împotmolit undeva hăt departe de capitalism și democrație, dar ea a generat un soi de mutant social corelînd tot felul de substitute ale dirijismului economic de stat cu efectele cele mai virulente ale economiei de piață, într-un context social-politic în care ordinea de drept și libertățile democratice sînt respectate doar atît cît și cînd nu contravin decisiv intereselor puterii. Concomitent, tensiunile și conflictele sociale nu numai că nu sînt gestionate de sistemul politic ce tocmai astfel și-ar confirma vocația și pretențiile democratice, ci, dimpotrivă, chiar puterea actuală a provocat conflicte sociale și, în continuare, tolerează, cel puțin tolerează, factori ai declanșării lor. O formulă nu prea lesne acceptabilă în Europa întrucît conține în sine prea mulți germeni de patologie socială, fie că este vorba de delincvență, de escrocherii mafiote, de aberații naționalist-comuniste, de generalizarea mizeriei, favorizîndu-le pe toate celelalte.

În rest, atmosfera și relațiile sociale ori psiho-sociale din „epoca de aur" se reînstăpînesc pe zi ce trece. Săracia îi face pe oameni temători și disponibili la orice compromisuri. Sigur, nu e comunism dar parcă nici prea mult altceva, iar sus, sus de tot, nu există voința politică pentru o schimbare radicală. Nici n-ar avea cum. Și doar orb să fii să nu vezi că pentru păstrarea statu quo-ului se lucrează pe dedesubt vîrtos. Pe dedesubt dar și pe deasupra, la vedere. Căci ce altceva fac în bună parte televiziunea și presa aservită puterii ? Aud însă, și nu de la oricine, tot de la lume bună, aud că nimic nu e mai anapoda astăzi în România decît să te „bați" cu comuniștii. Și fiindcă tot e 1 aprilie nu pot decît să subscriu, într-adevăr, în România comunismul e kaput.

1 aprilie 1993

Șerban Lanescu

Poezia Ilenei Mălăncioiu

În colecția editurii **Eminescu** „Poeți români contemporani", colecție căreia s-ar uveni să-i urăm o existență cît mai lungă, căci în condițiile de azi reprezintă un eveniment editorial de excepție, a apărut antologia lirică a Ilenei Mălăncioiu **Ardere de tot**. Opțiunea editurii e cît se poate de binevenită, și pentru faptul că Ileana Mălăncioiu este o mare poetă, și pentru acela că opera ei, începută în anii '70, pune în evidență multe din schimbările de viziune poetică pe care le-a înregistrat lirismul românesc în ultimii douăzeci de ani.

În măsura în care poemul este o expresie a conștiinței poetului, conștiință specifică unui moment al culturii, poemele Ilenei Mălăncioiu definesc tocmai un asemenea segment al contextului cultural și istoric, cu discontinuitățile, ruptURile și transformările sale. Aceste poeme, cu alte cuvinte, pot fi citite ca un traseu estetic parcurs de autoarea lor cît și de reprezentanții cei mai autentici ai unei întregi generații poetice : de la o poezie preocupată mai cu seamă de problemele poeziei și ale eului liric la o poezie care, cum spune poeta, „a coborît în stradă". Poemele pot fi receptate, de asemenea, ca o parte a experienței istorice recente pe care ne-o comunică sub forma adevărului metaforic și a expresiei simbolice.

Versurile din volumul de debut (**Pasărea tăiată**, 1967) descind în majoritate din universul mitic al satului românesc. Nu puțini colegi de generație ai Ilenei Mălăncioiu au debutat într-un mod asemănător, cu versuri marcate de conștiința genealogiei rurale, percepută sub regimul fabulosului, mitologicului și imemorialului. Despărțirea de sat și implicit de copilărie produce prima sfîșiere a eului poetic. „Eu am plecat din munte prea dvreme", scrie poeta în acest sens, pentru ca în altă parte să adauge : „Parcă-am luat neliniștea din Vlașca / Pentr-un coș de mere burdușite / S-o ascund în casa părintească / Și de zece ani cîți sînt de-atunci / Umblă șesul să mă urmărească" („Întoarcerea"). Oameni, natură, evenimente sunt receptate din unghiul virtuților simbolice. De sub aspecte adeseori dramatice răzbate gîndul statorniciei, purității, eroismului cotidian și sentimentul eternității elementare, al unei lumi care, în adîncuri profunde, este una și aceeași. Sturionii, izvoarele, stincile, copacii, puii de pasăre din scorburi, cosașii, berbecii, zeițele pădurii, pasărea sfîntă cloica „care nu știe pentru cine cîntă" și care „nu poate fi alungată cu pietre" sunt **eroii** acestor poeme de mare prospețime senzorială. O frumoasă tăietură prozodică, strofe bine articulate ce sună plin și un acut simț al dramaticului existenței sunt alte calități ale acestor poezii. O constantă a poeziei Ilenei Mălăncioiu, vizibilă de la început, e de percepul în desfășurarea epică a poemelor, susținute de o anecdotică bogată, cu finaluri și ipoteze lirice paradoxale care subliniază latura de „iluzie", de „ficțiune" a **poemului**. O alta rezidă în demnitatea tonului și gravitatea temelor. Căci adevăratele teme ale poetei sunt nașterea, moartea, existența fragilă și agresată, sufletul și trupul. În poemul ce dă titlul culegerii, trupul tinerei fete care ține într-o mînă capul și în cealaltă corpul păsării sacrificate în bătătură conectează viața și moartea, încărcîndu-se cu energiile și efluviile amîndurora : „Iau cu-o mînă capul, cu cealaltă restul / Și le schimb cînd mi se pare greu / Pînă nu sînt moarte să mai stea legate / Cel puțin așa, prin trupul meu. // Însă capul moare mai devreme / Ca și cum n-a fost tăiată bine / Și să nu se zbată trupul singur / Stau să treacă moartea-n el prin mine".

Capacitatea de a oferi viziuni puternice ale echivalențelor și opozițiilor e definitorie pentru arta poetică a Ilenei Mălăncioiu. În mitologia poetei, creatorul reprezintă astfel locul privilegiat de contact și de contopire a două lumi și a două realități la fel de puternice. Pe fundalul unei problematici fundamentale umane, și anume dacă noi putem traversa marile golfuri ce ne despart pe noi înșine de alte suflete și de alte ființe, eul poetic este temerarul comunicării dintre lumea văzută și cea nevăzută, cel care-și asumă aventura tragică a trecerii peste zona interzisă.

Către Ieronim (1970) adaugă panopliei satului mitic descris de poetă în volumul precedent alte elemente și figurații prin poeme precum „Nașterea cerbului", „Boul jupuit", „Ursul", „Obicei", „Gheorghe cu roata". Percepția senzorială extrem de precisă, atenția la jocurile de umbră și lumină, de iluzie și adevăr creează în legătură cu ființele și lucrurile ce intră în poezie „o lumină dinăuntru și-o lumină din afară". „Boul jupuit" devine astfel metafora realității întoarse pe dos, a invizibilului făcut vizibil. Latura fictivă a poemelor se amplifică prin ciclul dedicat lui Ieronim care continuă și în volumul următor **Inima reginei** (1971). E vorba, în genere, de stranii, hohotitoare poeme de dragoste, ale unei iubiri interzise, puse sub semnul tragicului, și care nu se poate împlini fie pentru că protagoniștii aparțin unor lumi diferite, fie pentru că bărbatul e acaparat de obsesia unei iubite defuncte. Motivul „zburătorului", „Strigoii" lui Eminescu, poeme și povestiri din Poe pot fi aduse în discuție pentru a da un echivalent la atmosfera grea, apăsătoare a acestor versuri în care erotica se împletește cu magia și spiritismul, lăsînd în cele din urmă gustul de cenușa al unui covîrșitor sentiment de singurătate. Deș invocatul Ieronim e un bărbat frumos, dar cu oasele zdrobite și cu un ochi de sticlă, albastru, „Eroina" poemelor fuge de el după prima atingere, dar fuga nu o salvează căci fringerea și sfîșierea iubitului i se transmit ca o boală contagioasă : „Tu, Ieronim, ai pierit în chiar acea clipă / În care m-ai atins, sfîșiată sînt / Și e noapte și abur de mort împrejur / Și de frică trebuie să cînt". („Cîntec") Eul poetic este așadar un eu în a cărui compoziție se sedimentează viața, suferințele și moartea altor ființe. Erosul proiectat pe tărîmul umbrelor găsește în Ileana Mălăncioiu o voce singulară : „Cînd se face întuneric pot trăi din umbra ta / Care umbra mea firavă în tăcere o înghite ; / Pot trăi din însăși umbra aruncată peste lume / Numai nu-ți lua dinspre mine ochiul tău cel bun, iubite". („Ochiul tău cel bun")

Volumul **Crini pentru domnișoara mireasă** (1973) are drept personaje o lume de piatră : „Văzusem lumea toată din gresie făcută, / Aici chipul săgetat al căprioarei, aici șarpele, / Aici cîrtița și liliacul, / Aici îngerul nostru cu harpele. // Toate modelate de mîini pricepute, / Toate înjunghiate la loc potrivit, / Toate îngropate și toate plînse / Și uitate în întunericul desăvîrșit. // Umblo cineva să le dezgroape / Cu unghiile scormonind în pămînt, / Unde a fost aruncată lumea / De-a dreptu-n mormînt. // Cu frică și cu întristare / S-a aplecat în dreptul săgeții / Cu care dinainte a fost hotărîtă / Pierderea vieții". („Cu frică și întristare") O arheologie imaginară reconstituie un univers magic, fabulos, supranatural („Trupurile noastre au fost făcute doar pentru magie") care, lipsit de viață cum este, are totuși put rea să evoce toate pasiunile, trăirile și mirajurile existenței umane. Lumea „păpușilor de gresie", mitologică, primitivă, oarecum barbară, nu e diferită în esență de lumea noastră și nu se știe exact care e originalul și care copia.

Spre deosebire de acest univers greu, al ritualului magic, acela din culegerile **Ardere de tot** (1976) și **Peste zona interzisă** (1979) se prezintă ca un univers spiritualizat. Sufletele ca niște îngeri sau ca niște păsări albe și sfinte plutesc pretutindeni peste cerul poeziei de acum. Cum îl descrie poeta, sufletul e „acea adiere nespus de ușoară pe care / Uneori în nopțile foarte lungi / Începem să-l vedem cum apare" („Și totuși cît aș vrea"). Stări de spirit ardente oscilează cu stări de extaz, de vis, de levitație peste peisaje aburoase, de iarnă. Erosul se exprimă adesea prin limbajul povestirilor biblice ale **Exodului**. Locul de desfășurare al tuturor dramelor și sursa lor este eul poetic. Făcînd aluzie la **Moby-Dick** al lui Melville, autoarea subliniază faptul că experiența personală a poetului, călătoria în sine cu alte cuvinte, e de găsit în toate evenimentele pe care acesta le imaginează. Confruntarea dintre bine și rău, dintre hubris și destin, dramatizată prin capacitățile imaginarului, reprezintă zămislirile propriului său spirit capabil de o existență totalitară : „Veți zice, fără îndoială, că groaza / Mării călătorii nu este nimic / Față de marea călătorie în sine, / Dar eu vă spun că totul atîrnă în spatele meu, / Fîndcă eu țineam loc și de corabie și de ape / Și de echipajul care acceptase nebunia mea / Și de balena care ne înghițea" . („Pe cînd călătoream")

Notația biografică mai directă și dramele existenței individuale în contextul familiei și al comunității istorice precise se fac tot mai simțite în volumele **Sora mea de dincolo** (1980) și **Linia vieții** (1982). În ultimul, un peisaj halucinant, de coșmar, amintind de universul lui Bacovia, transmite sentimentul de frustrare și exasperare existențială încercat dinaintea unei realități golite de orice sens și de orice speranță. Rătăcirea poporului lui Moise prin deșert, timp de patruzeci de ani, e simbolul rătăcirii noastre prin pustiul totalitarismului : „Pustiu imens și înfricoșător, / În loc de boabe de nisip / Stau unul lîngă altul milioane de oameni / Care au toți același chip. // Peste acest nisip trece din cînd în cînd / Cîte-o cămilă foarte mare / Care o ia de cîteva ori pe cocoașă / Și-apoi dispare. // Pustiu imens și înfricoșător, / Dacă ar rătăci în el neîncetat / Vreme de patruzeci de ani / Nici un popor n-ar putea fi salvat" („Peste acest nisip")

Cei care doresc să uite, care doresc să se spele pe mîini și să răstălmăcească situații trecute au în aceste versuri ale Ilenei Mălăncioiu o mărturie estetică peste care nu se poate trece. Pomele ei radiografiază, cu forță și gravitate morală, un urît existențial atroce, de proporțiile unei urgii biblice. Ele sunt adesea semnalele de alarmă ale unei conștiințe revoltate, de impecabilă verticalitate morală : „Pămîntul țării mele nu este numai ceva din afară / Pămîntul țării mele este și-n creierul meu, / Acolo rodește bine și-n anii cînd îl uită / Și-n anii cînd îl bate Dumnezeu. // Acolo seamănă cu materia mea cenușie / Intens populată de îngeri și păsări sfinte, / Acolo nimeni nu se bate cu ei în piept / Și nimeni nu-i minte. // Acolo spicele se coc la vreme, / Acolo nu rămîne porumbul necules, / Acolo este loc și pentru culegători. / De acolo din cînd în cînd ies // Gînduri cu-

Dan Cristea

(continuare în pag. 6)

povestea vorbei

Limbaj administrativ (II)

În cuprinsul scrisorilor oficiale sau comerciale, dar și în alte tipuri de texte asemănătoare, frapantă este reducerea la minimum, în ultimele decenii, a formulelor de politețe. Comparația cu corespondente străine sau chiar autohtone — antebelice (și acestea copiind și adaptînd, în bună măsură, modele externe, pentru că este absolut firesc ca asemenea tipare să tindă spre unificare și uniformizare) e revelatoare. O formulă foarte banală în scrisorile de răspuns în corespondența purtată în engleză — de tipul „Vă mulțumim (vă mulțumesc) pentru scrisoarea dumneavoastră" — ar părea destul de neobișnuită în multe situații în corespondența autohtonă: mulțumirile adresate cuiva care cere sfaturi, referințe, mostre sau chiar cuiva care face reclamații aparțin unui cod mult mai elaborat al relațiilor comerciale decît cel exersat în perioada comunistă. În micul manual din 1927 al lui D. Voina, pe care l-am mai amintit, erau indicate numeroase formule politicoase, care ar șoca, desigur, într-o scrisoare oficială sau chiar comercială contemporană; probabil că nici în epoca respectivă nu erau toate la fel de răspîndite: „Am onoarea a vă informa...", „Simt deosebită plăcere aducîndu-vă la cunoștință..."; „Ne luăm libertatea de a vă preveni..."; „Îmi permit a vă întreba..."; „Mă veți îndatora foarte mult dacă veți avea bunătatea să..." etc. Ar trebui să amintim aici variantele standard în circulație, în care cel mai adesea actul de limbaj e formulat direct, nefiind prefațat de formule de politețe; enunțurile sînt, pur și simplu, „vă informăm că...", „vă remitem...", „vă solicităm"... Scrisoarea de răspuns începe, neutru, rigid și uneori chiar inadecvat gramatical sau semantic: „Ca răspuns la...", „Ca urmare la...", „Urmare scrisorii dvs.", „În considerarea adresei dvs." etc. Singura marcă de politețe demnă de luat în seamă prin mai deasa ei întrebuințare rămîne obișnuitul vă rog; în rest, chiar manualele uzuale de corespondență (de pildă, cele pentru liceele economice) răspîndesc ideea că o formulă precum cea de încheiere e facultativă în circuitul intern, devenind „obligatorie în scrisorile... de comerț exterior".

De altfel, dacă ierarhiile trecutului presupuneau reguli de adresare relativ simple, momentul actual, cu surse multiple de autoritate și raporturi de putere diversificate, îi pune în dificultate pe cei care redactează scrisori oficiale. O scrisoare (reprodusă de un ziar) e semnată de un prefect de județ, de președintele consiliului local și de primarul unui municipiu; ei se adresează unui cunoscut senator, cerîndu-i să elibereze camera pe care o ocupă în primărie; tonul adresării oscilează comic între stilul cererii respectuoase și cel al somației, al ordinului de evacuare. Rezultatul e o evidentă confuzie de roluri și de situații: „Stimate domnule senator, cu deosebită considerație vă aducem la cunoștință solicitarea noastră privind eliberarea încăperii ce v-a fost repartizată..."

Un alt exemplu interesant de amestec de coduri e oferit de scrisoarea adresată de un bine cunoscut primar confraților săi. Textul, emis de semnatar în timpul campaniei sale electorale pentru președinție, oscilează între singularul și pluralul persoanei I, între tonul de rugăminte personală și cel de adresă oficială — prin care s-ar trimite indicații și dispoziții. Desfășurarea scrisorii e un du-te-vino între aceste ipostaze. Textul are toate atributele formale ale unei scrisori oficiale: antet, număr de înregistrare, formulă de adresare impersonală („Către Primarul..."). Începutul, foarte direct, explicitează însă un conținut în mod evident personal, neoficial: „Apelez la Dumneavoastră și la colaboratorii Dumneavoastră care doresc să sprijine candidatura mea la funcția de președinte al României prin semnarea listelor de susținători." Fraza imediat următoare (de altfel prost construită sintactic) înlocuiește singularul persoanei I prin plural și adoptă formulele tipice dispozițiilor oficiale. Un eventual act de bunăvoință e transformat, prin limbaj, în îndatorire de serviciu: „Vă rugăm ca pînă la data de 15 august a.c. listele completate și semnate în încheiere de către cei care le-au întocmit, să dispuneți ca să fie trimise la Primăria municipiului..." Ultimul enunț e o revenire la persoana I singular și conține o formulă de încheiere răspîndită, dar nu și foarte potrivită situației: „Vă mulțumesc pentru sprijinul acordat"; bazată pe anticiparea reacției favorabile, formula în cauză, folosită din păcate destul de des pentru situații cînd sprijinul ar urma, doar, să fie acordat — pare mai puțin politicoasă tocmai prin excesul de certitudine exprimat de participiul **acordat**. În orice caz, textul reprodus în desfășurarea sa poate fi bănuit fie de ignoranță și lipsă de discernămînt în detectarea situației de comunicare, fie de intenția de a întreține o confuzie profitabilă între domeniul public și cel privat. Din scrisoare lipsește oricum cu desăvîrșire singurul lucru care ar fi putut să o „normalizeze": **persuasiunea**. Eventualul apel la sentimente colegiale și la simpatii, folosirea de argumente, scuze și promisiuni ar fi reprezentat măcar o sinceră încercare de adecvare la situație (situație care ar fi rămas tulbure, prin implicații, prin sugestia de a folosi funcționarii publici într-un scop personal). Textul în cauză nu mai are actualitate în ordinea faptelor, dar rămîne un bun exemplu pentru două din marile defecte ale corespondenței oficiale românești din momentul de față: confuzia situațiilor și totala ignorare a persuasiunii (și, implicit, a unei politeți mai clar marcate): autorii textelor par să-și imagineze că simpla autoritate a unei hîrtii oficiale îl obligă pe destinatar să se supună voinței lor.

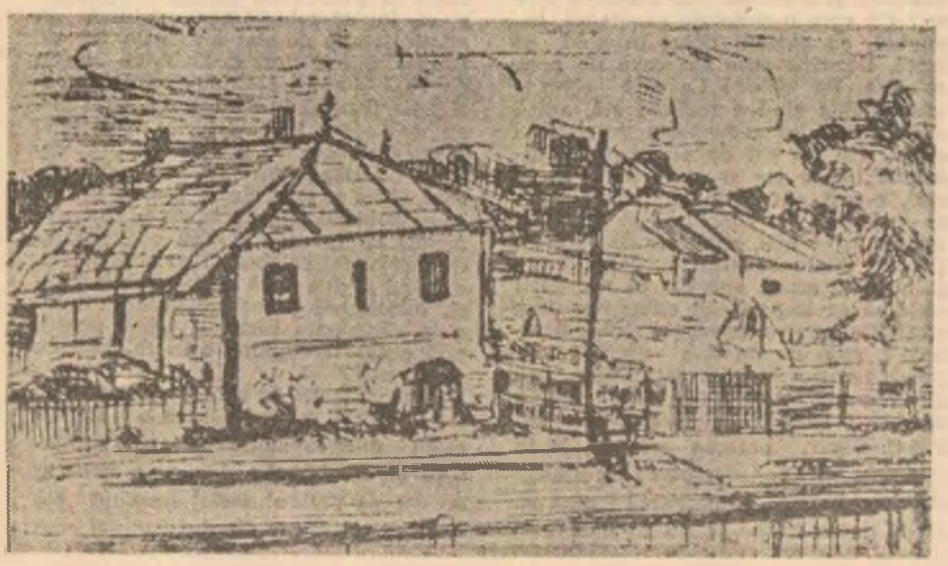

Rodica Zafiu

«Milionarul de imagini»

Ion Pop, A SCRIE ŞI A FI, Ilarie Voronca şi metamorfozele poeziei, Cartea Românească, Bucureşti, 1993

Clujeanul Ion Pop, cel mai harnic, mai constant şi mai priceput dintre specialiştii noştri în problemele avangardei literare, se opreşte de data aceasta asupra poetului Ilarie Voronca (Eduard Marcus, 18/31.12.1903, Brăila — 5.04.1946, Paris), pentru a-i examina în detaliu literatura scrisă şi publicată în România, din 1922 (data debutului fixat deocamdată în revista **Sburătorul**, cît timp nu se confirmă afirmaţia poetului că ar fi publicat primele versuri în vara anului 1919, în **Gazeta Transilvaniei**) şi pînă la mijlocul anilor '30 (data de apariţie a ultimelor sale articole româneşti în **Adevărul**).

Nu găsesc o explicaţie mai bună pentru motivele care l-au determinat pe critic să-şi scrie cartea, decît ceea ce spune el însuşi în **Prefaţa** celui dintîi volum al unei ediţii în curs de realizare la „Editura Minerva" (Ilarie Voronca, **Zodiac. Poezii**, Bucureşti, 1992): „Cu toate că Ilarie Voronca [...] este ca şi unanim considerat drept cel mai important dintre poeţii şi teoreticienii mişcării româneşti de avangardă, opera sa — cuprinzînd zece volume de versuri ,două culegeri de eseuri şi poeme în proză, precum şi alte numeroase pagini de publicistică — n-a fost reeditată pînă acum decît fragmentar. Studiile ce i s-au consacrat sînt, de asemenea, în majoritatea lor, parţiale şi rămase — cu cîteva excepţii — la nivelul evaluărilor propuse de critica deceniilor al treilea şi al patrulea, cînd perspectiva temporală mai largă lipsea, iar rolul avangardei literare în înnoirea limbajului liric românesc era încă departe de a fi clarificat şi estimat la dreapta lui valoare. Autor, pe de altă parte, a tot atîtea cărţi redactate, după 1933, în limba franceză, poetul — care a continuat totuşi să fie prezent ,poradic şi în publicaţiile din ţară — a ieşit oarecum din raza interesului imediat al criticii, iar acest fapt a contribuit nu puţin la o anume marginalizare a sa. Abia în ultimele două decenii, odată cu iniţiativele de «reconsiderare» a momentului literar avangardist, numele lui Ilarie Voronca a reintrat — nu suficient de ferm, totuşi — în circuitul lecturii critice: o viziune cuprinzătoare, cu caracter monografic asupra operei sale se lasă încă aşteptată".

Este tocmai ceea ce s-a hotărît să întreprindă Ion Pop. Profitînd de schimbările de perspectivă pe care le impune trecerea timpului, criticul examinează, cu toate piesele unui voluminos „dosar" în faţă, cariera poetică a lui Ilarie Voronca, proza poematică şi ideile sale despre poezie, în fine, imaginarul poetic şi seria celor mai importanţi **topoi**, fără să fie neglijate nici cele mai reprezentative puncte de vedere critice (Lovinescu, Pompiliu Constantinescu, G. Călinescu), formulate de-a lungul anilor. Între acestea din urmă, de reţinut e imaginea de ansamblu pe care a dat-o Călinescu, mai întîi într-o cronică literară din 1929, la **Brăţara nopţilor**, şi apoi în **Istoria literaturii române**: „Dl. Ilarie Voronca scrie un fel de poezie pentru care declararea şcoalei literare ar fi o uşurinţă făcută cititorului. E futurism, dadaism sau suprarealism? Sunt toate şi nici una. Lipsa copulaţiei obicinuite între cuvinte, a ortografiei şi arhitectura babilonică a paginei aparţin futurismului. Imperecherea întîmplătoare a imaginilor (metoda scoaterii din pălărie) este a dadaismului. Iar pretenţia de ocultism mai semnificativ decît realitatea prin extragerea esenţei lucrurilor aparţine suprarealismului. / / Dar nici ortografia nu-i aşa de originală în absenţa sa, nici asociaţia imaginilor nu e lipsită de oarecare gînd, ca să fie vorba de dadaism şi nici gîndul nu e aşa de muzical şi nestatornic ca să ne aflăm în faţa unui substanţialism profesat la noi, cu consecvenţă numai de dl. Ion Barbu. Poezia d-lui Ilarie Voronca este aşadar un impresionism ordonat în punctul iniţial dar sfărîmat cu voinţă prin procedee tipografice şi metaforism exagerat pînă la deplina, uneori, anulare a oricărui sens şi a oricărei emoţii".

ILARIE VORONCA

Dacă adăugăm la aceste observaţii cîteva din formulele „clasice" lansate de poet sau de criticii săi, în decursul timpului („sinteza modernă", căutată între 1925—1928 la revista **Integral**, „miliardarul de imagini", din viziunea lui E. Lovinescu şi „permanent posedat al imaginilor discontinue", cum nota S. Cioculescu într-o cronică literară publicată în 1931, în revista **Adevărul**) vom avea şi mai multe motive să ne întrebăm ce s-a schimbat esenţial în înţelegerea literaturii lui Ilarie Voronca.

Adevărul e că, fără să neglijeze toate aceste puncte de vedere mai vechi sau mai noi, Ion Pop reuşeşte să deplaseze accentele de la judecăţi care porneau, fie şi numai implicit, de la exigenţele limbajelor lirice tradiţionale, spre capacitatea de „autoreprezentare" a cuvîntului, în cadrul unui proces de „semioză" poetică nouă. „Am avut, de altfel, ocazia să reţinem, afirmă criticul spre sfîrşitul cărţii sale, [...] în ce măsură noua «semioză» poetică amplifică spaţiul mişcării asociative, relaxînd relaţia de similaritate în cadrul unor toposuri în care izomorfismul semnificanţilor se lasă descoperit cu o oarecare dificultate, avînd în vedere tocmai distanţarea faţă de «sensul» imaginilor luate fiecare în parte, alterarea **mimesisului** în favoarea **semiosisului**".

Pe acest traseu, care cuprinde **tradiţia, modernitatea şi avangarda**, Ion Pop urmăreşte pas cu pas, „momentele" sau fazele poeziei lui Ilarie Voronca (şi, într-un capitol separat, evoluţia **poeticii** sale explicite), de la debutul editorial din **Restriştі** (1923), cînd poetul mai este redevabil modernismului bacovian şi, în general, ambianţei postsimboliste, la etapa celor dintîi adeziuni avangardiste, cu formula ei sintetică din 1928 („eu, dintre toate NAŢIUNILE, aleg imagi-NAŢIUNEA") şi cu performanţele din **Ciomba** (1927) sau din **Ulise** (1928), pînă la cotitura din **Incantaţii** (1931), care îi va determina pe avangardiştii de la **unu** să-l excomunice pe fostul lor coechipier şi să-l considere un „trădător". Din acest moment se accentuează „filonul elegiac" al operei lui Voronca (în **(Petre Schlemihl**, 1932 sau în **Patmos şi alte şase poeme**, 1933) şi poezia lui se apropie mai mult de „lumea eterată şi flotantă a unor Paul Eluard sau Robert Desnos".

În total, zece volume care îl situează pe Ilarie Voronca „printre vocile cele mai autentice ale liricii româneşti din secolul nostru" sau, cu formula ultimului capitol şi al unei cărţi necesare, sistematice şi amănunţite: „un poet al «sintezei moderne»".

Florin Manolescu

---

stop cadru

Sistem bicameral

Evitînd formele, culorile, aromele şi senzaţiile estivale sau exotice ale lirismului vagant, Adrian Alui Gheorghe rămîne fidel propriului „peisaj" — un peisaj incremenit, captiv în banchiza cerebralităţii, ce preferă senzualităţii transparenţe reflexivităţii. Deşi tributară realităţii agreste, tematica volumului **Intimitatea absenţei** (Ed. Antiteze, Piatra Neamţ, 1992) posedă fluenţă datorită unui intelect geometrizat, avid de abstracţiile şi esenţele pure ale ideii. Poemele, de o senzualitate estetizantă, nu se percep numai cu intelectul; poetul e predispus la spiritualizarea materiei, la senzualizarea abstracţiilor şi la intelectualizarea emoţiilor, trecînd sentimentul prin filtru raţional. Ochii uşor obosiţi şi melancolici sînt retraşi după perdeaua contemplativităţii, ce asigură temperatura optimă a lirismului. În acelaşi timp, „sufletul" culturalizat încetineşte mişcarea instinctivă şi confesiunea datorită unei strategii a neimplicării şi retractilităţii, în penumbra străvezie şi odihnitoare ca o eternă convalescenţă a camerei.

Intimitatea absenţei însumează, inscenează şi conectează fiinţa, ameninţată de alteritate prin absenţă şi vid, la sursele viziunii pure. A imagina absenţe, a circumscrie vidul, a reifica sensul răsfirat printre lucrurile bolnave de un rău inomabil, înseamnă, de fapt, a recupera orînduirea internă a existentului şi transfigurarea amorţită a onticului. Legitimitatea ontologică a obiectelor nu poate fi recunoscută fără percepţia cu simţurile, realităţii imediate, a formelor vizibile şi audibile. Expresia, sufocată de proliferarea concretului, este făurită prin tehnica aglutinării: „mici cascade pe lucruri pe suflete / ferestre prea mici pentru o lumină fardată / o zeiţă format mic de duminică de buzunar / acasă în locul tău tot ea care privea (priveai) vinovată / printre degete (degetele tale erau degetele ei) / suspinai cu suspinele şi miresmele de cais / respirau sacadat chipuri alungite inimi indiferente / m-am şi gîndit să scriu un poem de dragoste / era prea evident că sosise inspiraţia în mijlocul / vieţii de zi de noapte puţină poezie / dă senzaţia unei continuităţi a unei amînări." **(O zeiţă format mic).**

„Lecţia" lucrurilor pare a risipi impresia de teatralitate dată de jocul înşelător al suprafeţelor pătrate: sînt puse în alternanţă două camere — una mobilată cu obiecte înţepenite şi alta aproape goală, simplă, în care există deschiderea (fereastra) şi unde, în intimitatea creată de flacăra de la aragaz, se poate bea un ceai: „mă voi preface ca în fiecare noapte / că nu văd pereţii deschişi spre luminile toate / care zac nepăzite jur-împrejur / calm voi amesteca ceaiul îl voi sorbi // otrăvindu-mă cu amintiri neduse (vreodată) / pînă la capăt" **(Fragment din ceremonia ceaiului).** Spectacolului dezolant al exteriorului i se opune voinţa de iluminare lăuntrică, profeţind pentru sine însuşi posibilitatea armoniei. „Lumea îţi trimite mesajele ei poţi înţelege orice: (...) poetul care a prins fericitul lui colţ la subsol / stă cotropit de abjecţia comună trimite palide / mesaje îşi laudă instinctul de supravieţuire / o, în insomnia sa e veghea lui Dumnezeu / care dintr-un nor plin de viaţă culege numai tunetul, / se aud bătăile în perete: nu da amintirile la maximum" **(Trage pe ochi ce a mai rămas din spaţiul placentar).** Poetul se mişcă cu familiaritate în atmosfera de interior, nu atît imaginată sau trăită, cît descrisă; modul de instituire a viziunii capătă aspectul descripţiei, imaginarul simulînd o subordonare faţă de real.

Ochiul împinge realitatea acalmiei casnice în miraj şi înregistrează pe retină instabilitatea fantomatică a obiectelor şi faptelor. Fascinat de himera instalată în cotidian peste liniştea tainică a lucrurilor, organul vizual reţine o viziune a lumii-obiect. Dar fondul delicat al imaginarului — şi, implicit, al sensibilităţii — e coborît din postura suavă şi imponderabilă. Poetul imaginează şi caută o lume oprită la marginea păcatului, păcat a cărui existenţă să-i fie necunoscută şi pe care nici măcar să nu o bănuiască. Înfăţişarea la judecata de sine se derulează în absenţa creatorului/autorului şi această incertitudine reprezintă, în fond, confirmarea morţii care ne scrie pe toţi, după ce ne dă chip şi un nume. Făptura făptuirii rămîne închipuită tot de moartea sperjură: „dacă o suliţă aruncată din altă vreme / ar fi să-mi străpungă pieptul / mă întreb dacă eu aş fi mortul/acestui secol sau al acelui îndepărtat timp / dacă eu am trăit un timp al tuturor / sau existenţa — unuia care n-a reuşit să se nască / cu ce viteză vine moartea / prin pîntecul cui trece ea căutîndu-mă" **(Lecţie în aer liber cu Zenon, bătrînul).**

Luciditatea este crispată într-un fin spirit bacovian cu o melancolie echilibrată şi discretă ce ţine de o poetică a moderaţiei. Atît tonusul vital, cît şi înclinaţia meditativă sînt menţinute într-o stare de echilibru. Din recluziunea spaţiului cerebral străbat ecouri ale monologului în singurătate, provocat de contrarierea intimităţii şi a candorii vizionare aflate în elan ascensional. Încrederea în capacitatea poeziei de o provoca realul la metamorfoză cedează, treptat, în faţa îndoielii, sub a cărei aripă actul de a scrie nu mai implică nici un risc. Combinînd imaginile cotidiene cu cele ficţionale, Adrian Alui Gheorghe inscenează un spectacol al decăderii, pe care îl contemplă cu conştiinţa clară a ceea ce s-a pierdut („nimeni nu mai aduce veşti de afară / stau între ziduri şi parcă nu sînt singur / un duh al varului îmi pipăie creierul // orice gînd împinge în jos trupul pînă la / capătul vieţii. simt apăsarea peste capetele / noastre plutesc morţii, misterioşi, îi urmărim / cu privirea, par îngeri de ipsos intocindu-se / la balcoane" — **Viaţa de noapte a ploii (2).** Gîndul elevaţiei e cuprins de oboseală şi de rutină utopică, iar năzuinţa spre comuniune cu principiul feminin este înlocuită de tabieturile singurătăţii („fiecare sîngele propriu şi-l bea / la nesfîrşit fericit că în singurătate / se poate îmbăta cu trupul său" — **Trup, suflet, jocuri imaginare).** În mediul de o concreteţe agresivă, ce solicită fiinţa să aibă opţiuni categorice, iubirea poate fi considerată cu mefienţă („sînt fructul iubirii sau al / neputinţei ?"). O speranţă este tot ce propune acest univers în care locul comun trebuie mişcat din cochilie şi silit să ceară îndurare pentru hedonismul lui comod şi gregar.

Lucrurile îşi continuă, într-un discurs însufleţit, mersul lor firesc, exterior, dintr-o lume lăuntrică cu date ale eului care se depersonalizează, fiindcă fiecare triaj al simţurilor, pentru a afla o „corelaţie de adîncime", este transferat unor viziuni proprii. Poetul sublimează obiectele în prelungi impulsuri lirice, după care le reconverteşte la starea de imagine cu o greutate specifică mărită. Prin tehnica de provocare iar nu de aşteptare a cristalizării poemului ni se comunică parcă ceva anterior percepţiilor. Preponderentă nu este atît percepţia realului, cît abilitatea de a schimba şi suprapune limitele prin care realitatea interioară se fixează în planul discursului. Autoportretul se trasează cu creta sensibilă şi imaterială a poeticului, care evită riscul „literaturizării" sau al captivităţii în zona convenţiilor textuale. Sînt construite din abstracţii — ca din cărămizi transparente — viziuni ample în poeme dense, cu versuri descriptive care însufleţesc obiectul. Poezia lui Adrian Alui Gheorghe a căpătat patină nu neapărat din conservarea unei formule, ci, mai curînd, prin lustruirea unor motive care nu acuză încă oboseala sau supralicitarea.

Vasile Spiridon

horia zilieru

Har

Ridică alt opaiţ subt icoană
şi şterge ceaţa feţelor blajine !
La noapte magii trec să se închine
şi (poate) rătăcind în cer o rană

întorc privirea clipei către tine.
Ei umblă prin real c-o diafană
răsfrângere şi îngheţaţi emană
aprinsa vieţuire de lumine.

Cătuşile de paşii grei atârnă
şi haina umilinţei le îmbracă
şederea scurtă-n trupul ca o urnă

goală de spaima sacră. Mierea sfântă
înmiresmează Naşterea săracă
şi-o stea de sânge serafimii cântă.

Împăcare

Întoarce noaptea morţii smulşi din mine
şi clopote asudă în revoltă.
Mi-e dor să plâng. De dincolo de boltă
un frig al deznădejdii clare vine.

Aprinde-ţi rugul ! Flacăra involtă
ca roza-nmiresmând plânsori saline
rană cu rană arde. Nu oricine
primeşte-o ciocârlie. Pe ce sol stă

bătrânul corp când va atinge spinul ?
Voi înnopta în el cât mai rămâne
să-i schimb sudoarea rătăcită : mirul –

până voi lua alt chip. Ierusalimul
demult strigat întinde mâini bătrâne
şi-mi culcă-ncet în craniu cimitirul.

Tunel

La capăt te despoi de trup şi vină –
florile negre floare de cărbune.
Nu mai dansează umbrele nebune
pe limbă pe meninge pe retină.

Şirul de morţi refuză să răzbune
retragerea din ultima salină
a lacrimii şi sarea asasină
sufocă rătăcirile neptune.

A dispărut şi scara mea de ceară
şi preajma nouă e o-nstreinare
de unghiul morţii. Mâna cui să ceară

toiagul alb nevăzător ca mine ?
Aştept un corb cu amputate gheare
să-mi treacă-n ceruri oasele virgine.

Aură

Sunt clopote ce bat o scurtă viaţă.
Auzul nopţii le incinerează.
Te-aşezi în rugăciune ling-o rază
şi strigi : rămâi ! Memoria de ceaţă

ţi-a ars până la capăt. Mâna trează
.eia peregrinarea ca povaţă
întreabă morţii iar cei vii învaţă
ofranda umbrei. Lacrima vitează

îşi leapădă trufia şi conspiră
urcuşul şi căderea-ntunecată
pe care ochiul nenăscut le plânse.

Aproape eşti de nimb. Pe altă spiră
serafii blânzi în transă îţi arată
mormintele subt pleoapa oarbă strânse.

Icoana (2)

Înmiresmat e gerul. Aud zborul
de îngeri în lumină lăcrimată.
Subt desfrunzirea smirnei ochiul cată
o roză ieslea şi îmblânzitorul.

Se-apleacă magii. Feţele deodată
versetele asudă şi izvorul
mirării se măreşte numai norul
o cruce fixă duce-nsângerată.

Născutu-S-a cu ea ? Alt chin veghează
din piscul singuratic ? Cât va pierde
în aşteptarea golgothei ? O rază

îşi alăptează spinii şi suspină.
Dar râde Pruncul. Lumile inerte
în respirarea sfântă iau lumină.

din cartea ÎNTRE DUPĂ NOPŢI

Rilke

Eu am plecat : sădit, dezastru-mi creşte
încrezător în marea desfătare.
Cel înecat în gât, un os de peşte
ca-n peştele împăcat în sine, are.

Nu pot să aduc în cumpănă balanţa,
un Fulger se închină-n altă parte ;
pe cer e-un semn sporind naiv speranţa,
neştiutor că-s nestatornic foarte.

Ca raza blândă-a unei stele arse
ce-a curs prin timpi să-ajungă la vedere,

prea ştersul scris, pe feţele întoarse
dormind de mult, aduce-o mângâiere.

EX LIBRIS

Paul Evdochimov
ARTA ICOANEI
Editura Meridiane

A fost inaugurată o nouă colecţie „Artă şi religie", deschisă cu traducerea unei cărţi de referinţă a unui mare teolog rus (traducere de Grigore Moga şi Petru Moga), reprezentant al Academiei teologice ruse de la Paris. Este, evident, o scriere pentru cititori foarte avizaţi, deloc uşor de parcurs, ce aduce o altă perspectivă asupra esteticului Autorul consideră că, prea educaţi într-un anume sens de arta modernă, contemporanii săi au uitat că nu se poate vorbi de Frumusete decît prin raportare la divin. Icoana nu este interpretată atît ca obiect, cît ca mesaj, simbol, formă de rugăciune. O carte cu multe idei cu care spiritul modern nu mai este obişnuit, a incursiune într-o spiritualitate ce se dezvoltă între dogmă şi estetică.

Properţiu
ELEGII
Editura Univers

Cînd părea că frumoasa colecţie „Orfeu" dispăruse, iată că apare în ediţie bilingvă, **Opera omnia**, în traducerea şi cu notele lui Vasile Sav. Este un eveniment căci se arată în nota asupra ediţiei, „traducerea integrală a operei poetice a lui Sextus Propertius, pentru mulţi cel mai mare elegiac al antichităţii greco-latine, unul dintre marii poeţi lirici ai lumii" este oferită cititorului „întîia oară în cultura noastră". Stabilirea textului latin, după confruntarea unor ediţii vechi şi mai noi, recursul la lucrări de referinţă pentru realizarea notelor, acribia cu care a fost întreprins demersul editorial, a cărui dificultate este mai presus de orice îndoială, fac din această ediţie un act cultural a cărui însemnătate merită subliniată. Mai ales acum, în împrejurări în care munca intelectuală, oricît de calificată, de specializată şi de mare ţinută, s-a depreciat fiind „plătită" — dacă se poate spune aşa — la preţuri derizorii. Practic, cine realizează un asemenea act, face un dar culturii române, cu sacrificii pe care publicul nici nu le poate bănui. Se cuvin deci, atît editorului, cît şi ediţiei cel puţin recunoştinţă.

Walt Whitman
OPERE ALESE
Editura Univers

S-a scurs un secol de la moartea acestui mare poet romantic american (1819—1892), dar poezia lui îşi păstrează forţa, prospeţimea şi modernitatea. Fericiţi cei care pot avea asemenea trăiri şi o asemenea statură, ca poetul „Firelor de iarbă". Whitman avea un curaj, un optimism, un sentiment al prieteniei şi al solidarităţii care din perspectiva epocii noastre pot părea naive. Este, totuşi, spiritul american triumfător, titanic, aspirînd către idealuri frumoase, fără teama de retorică sau, mai bine spus, conferind unei retorici proprii substanţă şi viaţă, vibraţie şi seninătate. Frapează libertatea deplină cu care poetul, trăitor, totuşi în plină epocă victoriană, sparge tiparele şi irumpe, dincolo de orice prejudecată, într-o nouă vîrstă a literaturii, refuză „răsuflatele romanţe" şi aduce furtunatic şi spontan „teme mult mai mărete", poetizează prozaicul şi îi conferă nobleţe, transfigurează lumea umilă şi elogiază fără reţinere munca, simplitatea şi tinereţea. În fond, temele lui au devenit mai tîrziu, în lumea comunistă, obligatorii. Dar ce deosebire !

Maria Mergheru
CIULINI DE VAMĂ VECHE
Editura Mondero

Cu totul alt gen de poezie scrie Maria Mergheru în cartea ei de debut. Un debut de altfel matur, cu versuri frumoase şi melancolice, contemplativ-visătoare, cu ceruri vaste şi pescăruşi, cu pustietăţi marine şi tristeţi nedefinite. De data aceasta sentimentul este senin, lirismul este muzical, estetic. Lumea este percepută nu în dimensiunea ei demonică şi conflictuală, căci poeta caută armoniile şi se refugiază în spaţii ideale sau în oazele de lumină ale vieţii. Mici rafinamente de poezie orientală, caligrafii delicate imagini de reverie fac agreabilă lectura cărţii pentru amatorii care gustă acest gen de poezie : „Visele şi-au pierdut / albastrul / şi au fost pictate / în culoare de scrum / iar luna de pe faţa mării / a devenit o cochilie / în care pătrund cioturi de rădăcini". Nu este totuşi un lirism neproblematic, pentru că, dincolo de imaginile de stampă vibrează neliniştii.

S. Craia

(urmare din pag. 4)

Poezia Ilenei Mălăncioiu

rate ca fluturii albi / Să fie mai frumos şi afară, / Acolo rămîne din cînd în cînd / Un gol nesfîrşit şi-o durere amară. // E ceva care începe să nu mai meargă, Mi-e frică pentru mine, se petrec mari schimbări, / Aveţi grijă de creierul meu înfierbîntat de durere / Aveţi grijă de pămîntul roditor al acestei ţări". („Aveţi grijă")

Cu volumul **Urcarea muntelui** (1985) poezia, pentru Ileana Mălăncioiu, a „coborît în stradă". Culegerea conţine poeme excepţionale, de un patetism extraordinar, scrise cu cerneala implicării conştiinţei poetice în politicul demascator al unor evenimente care au desfigurat o ţară şi un popor. Unele au fost oprite de cenzură la vremea respectivă şi apar acum într-o secţiune de **Inedite** (1982—1991). Ele demonstrează, din partea unei poete pentru care poezia s-a confundat multă vreme cu mitologia şi dramele personale, că sunt momente cînd creatorul nu poate şi nu acceptă să fie trimis disciplinar în aşa-zisul turn de fildeş. Ele demonstrează, de asemenea, vitalitatea unei dizidente intelectuale pe care mulţi se grăbesc astăzi să o noge pentru a-şi acoperi propria lor laşitate. Versuri, precum cele din „Marea speranţă", sunt de o actualitate neştirbită : „Eu nu trăiesc în turnul de fildeş ; eu trăiesc / Într-un oraş în care toată lumea / De la un timp visează mereu acelaşi vis / Din ce în ce mai des. // O, Doamne cît de frică ne este la toţi / Că va veni şi vara şi toamna / Numai ce visăm noi nu va veni".

Poetă pentru care poezia e existenţă şi existenţa poezie, Ileana Mălăncioiu foloseşte adevărul metaforic pentru a ne sensibiliza la adevăruri de care mereu avem nevoie.

EDGAR PAPU

Se știe : exceptînd cîteva personalități cu totul marcante, dintre cei ce s-au pribegit de mult, ultimul dintre marii umaniști nedestărați — EDGAR PAPU — s-a călătorit și el spre cele veșnice în dimineața zilei de 30 martie. Să ne simțim neconsolați ? Pentru noi ? Pentru el ? Nouă a rămas să ne desfete spiritul numărul mereu sporit pe de-a nimeritele de **(oricum)** „nemuritorii" de la Academie. Iar pentru cei militant-politicește interesați de mersul impetuos al „tranziției" spre democrație, spre Europa etc. au rămas zilnicele prilejuri de minunare oferite de „imunii" din Parlament și de TVR-ul dlui Everac. În ceea ce privește deacum augusta Umbră a lui Edgar Papu, de ce ne-ar încerca dezolarea ? Între solitudinea tot mai compactă ce tăbărise asupră-i aici, de la vreme, și însingurarea acelui probabil „Dincolo" despre care mare lucru nu prea putem ști, ce deosebire va fi fiind ? Și pe el, pe marele dispărut, de ce l-am plînge ? După ce ne-am edificat — și ne tot edificăm — „cu asupra de măsură" asupra celor zise de Eminescu relativ la „încă și mai dreapta" vreme ce se cheamă „posteritate", nu e cazul să urmărim cu scepticism calm cele ce au și început să se spună despre sihastrul ce și-a nimbat povara viețuirii cu inconfundabilele-i scrisuri despre **Poezia lui Eminescu, Despre stiluri** și despre cîte alte **Lumini perene** ? Cum și cît de mari îi vor fi fost calvarurile trupești din ultima vreme, m-am sfiit să-l întreb, în frecventele noastre întrevorbiri epistolare și telefonice de pînă mai deunăzi. Mă lăsa liniștit seninătatea tonului și caldul, mereu diversificatul torent ideatic care venea spre mine cu știri despre cartea de biografii ale colosilor într-ale spiritului la care lucra, despre mai cum ar fi de înțeles **Astralis**-ul lui Novalis, despre **Poezie și adevăr** a lui Goethe, unde găsea — fără umbră de dojană — că poate ar trebui să-mi rectific unele opinii „pe ici, pe colo...", despre epifania lui Blake, despre bătaia lungă a vederii lui Heliade, despre „sideralele copilării" filosoficești ale lui Cioran, despre... Numai într-o anume încruntătură de ton ne întîlneam, spontan : cînd se întîmpla să aducem vorba despre „cancerul național nr. 1", care pe numele lui nefigurat se cheamă INVIDIA a-lor noștri. De aici, din diaspora. Și, pare-mi-se, o anume stare permanentă de spirit **(mutatis mutandis !)** geamănă, ne apropiase după o incidentală ședere față în față de mai de mult : senzația existențială nominalizată cîndva de John Keats prin simplu-constatativul „The world is too brutal for me". Altminteri, m-a neliniștit semnătura prea de tot tremurată de pe ultima scrisoare ce-mi

trimesese, la capătul unui text scris de altă mînă. L-am întrebat și m-a liniștit : „ — Nu-mi bănui... Vîrsta... Cartea despre marii oameni de altcîndva merge înainte... Merge bine !"

Edgar Papu a nimerit cu scrisul său, de la un anume moment înainte, în — poate — cel mai nevralgic punct al unei dispute de-acum întrecînd secolul, după ce un Heliade—Rădulescu, Kogălniceanu, Maiorescu îi limpeziseră termenii : „Europeni" fiind dintotdeauna, dar și principală „poartă" spre Orient nimerindu-se să fim, cum să ne-o facem și refacem, astă **poartă**, după ce ne-o tot dărîmă haimanalîcul prădalnic al celor — vorba lui Alecsandri — „cu ochi de cîine" ? Ca pe una prin care trebuie să treci aplecîndu-te ? Spre disprețul unora și cutezanța obraznică a altora ? Sau în așa chip, încît să le inspiri involuntar respect, primilor, și cuvenita ezitare înainte de a o trece, celorlalți ? Primul răspuns care se potrivește mai bine împrejurărilor noastre, — cel puțin în lucrarea spiritului, — l-a dat Maiorescu ; ultimul, **priceput în cunoștință de cauză și păstrîndu-se la distanța cuvenită de vremelnic-dezgustătoarea demagogie a epocii totalitare**, l-a dat Edgar Papu. Ce și cum i-au înțeles **viziunea** unii și alții, mai cu limpezime, mai ambiguu, e o încîlcită poveste. O va descîlci **timpul**, de acum înainte ? N-avem cum anticipa, tot pe poziție de „tranziționiști" aflîndu-ne. E destul să constatăm că și printre cei cu schime semănînd a **înțelegere pînă la capăt** e tare greu să-i separăm din amestecătură pe onești și pe mișei. Cu atît mai mult, cu cît marea, atît de rara AMENITATE a lui Edgar Papu (pe care încă la numai un alt om am mai întîlnit-o), i-a interzis acestui atît de inocent și neînvrăjbitor bărbat să tragă el însuși un hotar decis între unii și alții.

În ceea ce mă privește, rămîn nemîngîiat pentru rămînerea fără Edgar Papu, doar într-o privință : că a pregetat să-mi destăinuie mai cu șir **cum i-a** fost detenția în închisorile comunismului, lui, celui atît de departe de „politica zilei "în trecutele vremi sinistru-noptoase și în cele recente, parcă mai luminîndu-se, dar nu de la soare, ci cu intermitente focuri de artificii. Dacă nu va fi lăsat despre asta ceva însemnări, m-aș fi încumetat să scriu eu **ce și cum...**

Cum i s-a rînduit îngropăciunea, am aflat din gazete și știu că pentru un spirit de seninătatea suprafirească a lui Edgar Papu oricum s-ar fi făcut lucrurile acestea era totuna. Nu era ca alții, care, știindu-se de statura lui creatoare, la sorocul suprem și-ar pierde urmele prin munții noștri, — cum se zice că ar fi procedat ultimul Deceneu.

George Munteanu

Mircea Eliade și detractorii săi (VII)

Cavalerii de Curlanda, o șansă sau o neșansă ratată? (III)

Am arătat că prima categorie de detractori ai lui Eliade e alcătuită din foștii cominterniști și învățăceii lor, basca documentele adunate de ei de-a lungul vremii. Basca prefabricatele, sugestiile, impecabila tehnică a calomniei. Să nu minimalizăm Cominternul : a avut activiști buni, suflete credincioase care și-au pus talentul, uneori geniul, în slujba Revoluției mondiale.

A doua categorie, scriam, e alcătuită din cîteva homosexuali de nădejde care bănuie că, în momentele lor grele ale deceniului al patrulea, au fost abandonați de Eliade. Și nu numai : că au fost disprețuiți de filosof. Și nu numai : că el, prietenul lor, dar nu iubitul, dar nu com-pătimitorul, ar fi îndreptat împotriva lor gîndul rău al primitivului. Ei și mai ales învățăceii lor (cum să spunem ? moștenitorii lor ? mai-tineri-confrați ?) au devenit cei mai violenți combatanți anti-Eliade.

Trebuie să deschidem o paranteză și să lămurim un lucru. Eliade este, într-adevăr, **gidian** și primele lui romane sînt scrise în față cu „evanghelia despuierii totale". Dar numai pînă la un punct. Eliade trăiește cu obsesia că e prea puțin păcătos. În **Isabel și apele diavolului** eroul său vrea să se identifice cu diavolul : emfatic, retoric, scriitorul vorbește despre ispitire și se așează în postura ispititorului. Pentru a trăi „evanghelia despuierii totale", trebuie să trăiască păcate nemaiauzite. În primele sale romane **(Isabel..., Lumina ce se stinge, Izgonirea din paradis, Huliganii)** eroii săi sînt **răi**, ispitesc, provoacă. Imaginația lui Eliade pune în mișcare o disciplină spirituală complicată, în care provocarea joacă un rol cheie. Așa cum în primul caz scriitorul visa un **om nou**, într-al doilea visează unul care să trăiască o experiență a trupului : maculat și imaculat.

În momentul în care tinerii și vigurosii țărani de la **Credința** dezlănțuie atacul împotriva „cavalerilor de Curlanda", Eliade scrisese un șir de pagini care puteau fi interpretate, de un rău-voitor, și ca transcriere a unei experiențe homosexuale. Ispitirea lui Tom, de pildă, din **Isabel...** putea sugera relația homosexuală : ..... Amîndoi, în aceeași goliciune completă, ne priveam în oglindă, umăr la umăr... Cu prilejul felicitărilor începea trînta... Odată, lupta noastră a durat mult. Fiecare eram includat de rezistența celuilalt. Oasele se frîngeau și se împleteau cu o inedită elasticitate, lăsînd acea neasemuită senzație de dilatare, care e mai mult morală decît fiziologică. Brațele căutau și găseau puncte de sprijin neașteptate... Îmi amintesc pauze de gînd, speranțe copilărești, sentimente umilitoare. Sub mușchii lui Tom ghiceam zvîcnind același sînge din trupul meu răscolit. Și deodată am simțit că Tom se predă, vrea să fie înfrînt..."

Eliade va încerca să conteste rolul lui Gide în formarea lui nu doar fiindcă se simțea pîndit de băieții scandalagii de la **Credința**. De ei sau de alții capabili **să-l implice** într-un imens scandal. Cine să priceapă, prin urmare, că scriitorul nu încerca decît imaginile mentale, nu-i așa, ale procesului diavolesc ? [1])

E greu să înțelegem azi, în anul de grație 1993, spaimele pe care scriitorul le trăia în 1935, în 1936 sau 1937. Numai cine reciteste paginile consacrate de Proust domnului Charlus (era să zic : **Detracatului domn)** poate înțelege ce va să zică păcatul sodomiei în prima jumătate a veacului nostru. Dar acum, după ce însăși Statele Unite au reconsiderat statutul cavaleresc al homosexualilor, după ce cîteva state au acceptat căsătoriile gay, după ce **sida** a devenit tema deceniului ?

Nu genocidul cutare sau cutare, nu suferințele cancerosilor, nu iradiații, nu pericolul nuclear, ci **sida** : boala înaltei societăți, a cercurilor înalte din știință, artă, cinematograf. Romanul, gen agonic, s-a întremat odată cu ofensiva romancierilor sida care își scriu jurnalele : ei, spun specialiștii, sînt creatorii unei noi specii, singura care merită atenție : romanul sidean. Există specialiști ai genului, există romancieri comentați pe zeci de pagini. Ei sînt nu numai scriitori, ci și personajele romanelor, ale spectacolelor, ale filmelor. Unii dintre ei tronează ca adevărate mesaje ale lumii de dincolo : frumoșii nebuni ai sfîrșitului de mileniu.

După Hervé Guilbert și, mai ales, după Cyrill Collard au apărut teoreticienii „romanului sidean", după Derek Jarman, scriitor-pictor-cineast, vedetă a

„underground-ului planetar", teoreticienii estetismului gay. Dacă nu cumva au apărut mai de mult. Demonismul, stările infernale, confesiunile ardente, **huliganismul** noilor purtători de cuvînt ai artei dinamitarde ar putea fi descoperite într-un tip de inițieri à rebours. Sau într-un sir de acte care ar parodia actele inițiatice ale mai marilor :

„Înaintez spre extremitatea Capului Saint-Vincent. Se spune că trupul sfinților exhală un parfum foarte dulce. Cobor către locul în care parapetul fortificațiilor și peretele farului se întîlnesc... Da. Dar pe măsură ce înaintez către acest punct, un miros din ce în ce mai clar umple aerul. Un miros de urină pe care vîntul puternic n-o goneste. E mirosul nopților sălbatice", scrie Ciryll Collard.

Ce se poate spune altceva despre **romanul sidean** decît că e lipsit de complexe, de crutare, că e disperat-vital ? „Dacă în L'Immoraliste al lui André Gide, teribila luptă dintre nevoia de libertate și milă, morală, obligație dădea caracterul dramatic, conflictual al cărții și constituia însăși arhitectura acestei opere, în **Huliganii** amoralitatea cîștigată de la început face ca, adesea, romanul să nu intereseze, să nu doară, să nu aibă valoare ci să enerveze pe lectorul ale cărui poziții ideologice, sociale etc. sunt diferite de cele ale autorului".

Să fie numai atîta, sau să scriem că Mircea Eliade e vinovat că **simulează** existența huliganică, fără a trăi realmente o existență huliganică ? Frustrați, prin urmare, se simt cei care trăiesc „o existență huliganică" eroii care nu experimentează mental **răul**, ci se manifestă în imperiul lui.

Eliade era mîndru de experiența sa „huliganică". Dar n-a încheiat pactul cu diavolul. În **Fragmente dintr-un jurnal** va scrie : „Fiindcă mă apropii (în redactarea **Autobiografiei** mele) de vara și de toamna anului 1935, cînd scriam **Huliganii**, am avut curiozitatea să recitesc acest roman. Nu-l recitisem, cred, de douăzeci de ani, din perioada în care eram în Portugalia. Anumite episoade mi s-au părut admirabile. Dar n-am avut răbdarea să citesc paginile consacrate discuțiilor «teoretice». Cruzimea cîtorva scene m-a exasperat. Totuși, poate că tocmai **sălbăticia și bestialitatea acestor «huligani»** în vîrstă de 20 pînă la 25 de ani îi păstrează romanului **actualitatea**. Căci aceste personaje cinice, crude, sălbatice au devenit familiare în Europa occidentală în ultimii zece ani. Bluzoanele negre, beatnicii se comportă în anul 1960 ca «huliganii» din 1930". Eliade n-a încheiat pactul dar a propus o experiență care merita a fi înscrisă într-o tradiție majoră a romanului european. Aruncînd cartea, așa după cum ne învață frumoșii lideri ai Cominternului, în raftul literaturii „fasiste", deteriorăm nu Imaginea unui scriitor, ci a unei tradiții literare care își are reperele ei.

Cornel Ungureanu

Evident, prietenii săi. Vor fi citit cei de la „Credința" textul din **Cuvîntul** — serialul semnat la sfîrșitul lui 1930 de Mircea Vulcănescu ? Pentru înțelegerea intentiilor generației și a liderului ei, e bine să transcriem observațiile lui : „Mărturisesc că nu am priceput în chip definitiv întreaga tesătură de simboluri în care se ascunde înțelesul adevărat din **Isabel**, ci încă astăzi mai șovăiesc între multele înțelesuri ale „Celuilalt". N-am ce să fac. Așa sunt simbolurile, irelevante. Nu se dezvăluie decît celui care a deprins bine «alegoria». Dar ceea ce am priceput în chip neîndoielnic, este că pe acest plan, al simbolului, stă înțelesul esențial al acțiunii din „Isabel" (...)

Întîmplările din romanul „Isabel" nu sunt deci fapte din lumea concretă, ci „atitudini spirituale" ale eroului central, Doctorul. Cadrul, personajele și întîmplările nu există decît ca «pretexte» pentru «luarea de atitudini», ele nu există în roman decît în măsura în care deschid drum «posibilităților» în care nasc virtualități de atitudini. Ele sunt puncte de plecare pentru interiorizare, semne pentru deslușirea înțelesurilor.

E de la sine înțeles că pe un asemenea plan nu există deosebire între «vis» și «veghe».

Pe acest plan, al spiritualului, nu mai are priză distincția aristotelică dintre „actualitate" și „virtualitate", planul spiritualului depășind deopotrivă și împreunînd existența ca fapt și existența ca posibilitate. Existența spirituală unește, prin natura ei «ontologică» existența cu esența. Orisice e «într-un anume fel» este și «pur și simplu» spiritualiceste".

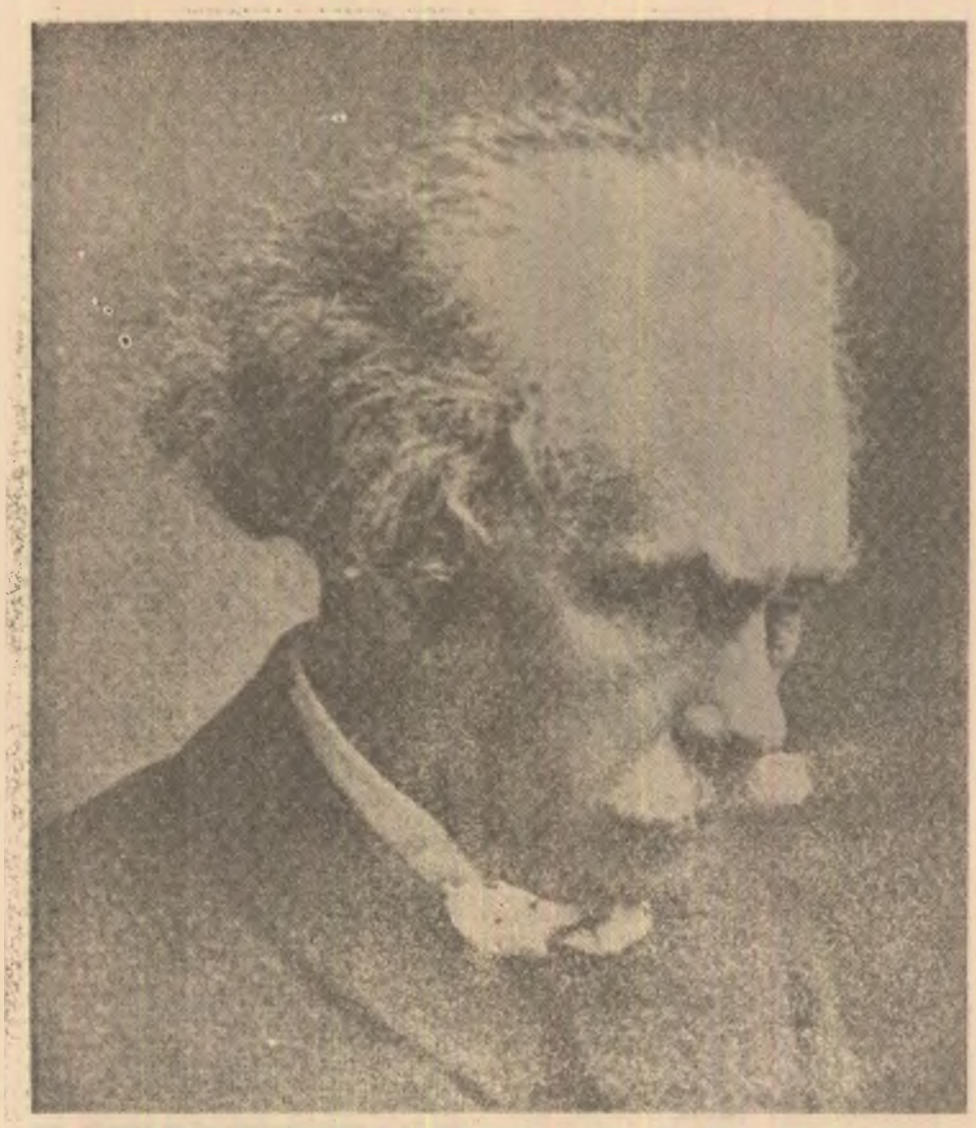

Delavrea

DRAMATURGUL

Scrierile teatrale vor fi semnate : Barbu DELAVRANCEA. Părăsind poezia, scriitorul va alege un nou sector literar în care să activeze cu stăruință: dramaturgia. Așa a apărut, printre altele și TRILOGIA DELAVRANCEA, care cuprinde cele trei mari succese ale scriitorului, în domeniul teatral: APUS DE SOARE, VIFORUL și LUCEAFĂRUL, prezentate la Teatrul Național din București, în premiere, astfel: 2 februarie 1909 ; 26 septembrie 1909 și 8 decembrie 1910. Am putea spune că succesul acestor piese a fost prevăzut încă din anul 1909, cînd

s-a produs „Cazul Delavrancea". Ce a fost acest caz? Ziarul UNIVERSUL a publicat, în foiletoane zilnice, textul piesei VIFORUL plătind, ca drept de autor, lui Delavrancea, suma de 4 000 de lei — cea mai mare plată acordată vreodată unui scriitor. Și UNIVERSUL a ținut să se cu-

noască
drept de
țeles de
au fost
cest „c
lă să v
Academ
noscut
dînd au
miu ,
în 1910.

LA ÎNCEPUT DE DRUM

BARBU — fiul lui Gheorghe Ștefănescu țăran de origine vrinceană, stabilit la București, unde face cărăușie. S-a născut acum 135 de ani — la 11 aprilie 1858. Învățămîntul superior și l-a făcut la Facultatea de Drept, din București (1877–1882) și apoi la Paris (1882–1884). În publicistica literară a debutat la 9 iunie 1877, cu poezia STANȚE, apărută în revista ROMÂNIA LIBERĂ. Editorial, a intrat în rîndurile scriitorilor cu volumul de versuri POIANA LUNGĂ, apărut în 1878, cu semnătura: BARBU. În 1885, cînd a publicat volumul de nuvele SULTĂNICA, semna: DE LA VRANCEA. Acest volum cuprinde, incontestabil, primele scrieri de valoare ale lui DELAVRANCEA. Cu ele, scriitorul era intrat notoriu în literatura noastră — prozatorul fiind primit cu onoruri, iar poetul, uitat. O nouă formă a semnăturii scriitorului o găsim în revista LUPTA LITERARĂ, apărută, sub conducerea sa, la 19 aprilie 1887 : BARBU ȘTEF, de la VRANCEA.

CONFERENȚIAR, ORATOR, OM POLITIC

Cu succesele sale ca prozator și dramaturg, s-ar fi putut crede că Delavancea își va spori mult activitatea. Dar în viața sa au intervenit și alte activități, desfășurate tot cu strălucire. Despre acestea scriitorul ne spune: „Pe mine m-a atras în politică îndeosebi chestia națională, care este puterea de viață, trecută din generație în generație. Eu sînt un biet om nu cu idei fixe, ci cu o singură idee fixă: chestia națională. Mai tot ce am gîndit, ce am scris, ce am vorbit au pornit de la și pentru această idee". Cele mai multe dintre conferințele sale au fost ținute de Delavrancea la Ateneul Român din București. În conferința de la 24 ianuarie 1914: CE ESTE PATRIA? Delavrancea începe cu în

tria, ce este patriotism
untrul nostru, și o duc
mări și numai cînd sînt
rătate ne trec fiorii
ne-am rupt și nu găsim
triște și lacrimi. Patria
cu oasele înaintașilor
strămoșii ne sînt patria
tembrie 1916, cînd țara
boiului, Delavrancea v
Academiei române: „
Carpații nu o despart,
am intrat în haosul ace
ceri, ci pentru dezrobiri

Bilet de intrare în mileniul III

Un excepțional grupaj de poeme am primit de la constănțeanul Mihai Colin (desigur, un pseudonim la care autorul nu renunță). Deși este unul dintre cei mai consecvenți corespondenți ai „Privighetorului", știm prea puține lucruri despre identitatea reală a poetului. Ultimele sale versuri fac un salt într-o sintaxă inconfundabilă pe care mizăm cu încredere.

Emilian Blaj a mai publicat la „Privighetorul". Are 24 de ani și studiază dreptul. Monarhist fiind, a nimerit la ziarul „Azi" (a avut pentru puțin timp o jumătate de normă), apoi a intrat în malaxorul secției politice a „Evenimentului zilei", unde publică cinci texte pe pagină (cel puțin). N-ar fi exclus ca poezia sa să profite și din experiența aceasta deloc poetică.

Prozatorul Marian Ilea ne trimite din „Desiștea" sa nordică un plic consistent de versuri aparținînd lui Ștefan Marinca, elev la Liceul „M. Eminescu" din Baia Mare. Lecția lui Nichita este asimilată surprinzător de bine pentru un elev de liceu asfel încît, acolo unde părea că toate orizonturile se închid, Ștefan Marinca deschide cu inima o fereastră. Îl publicăm cu bucurie. **(Ion Zubașcu).**

MIHAI COLIN

Nebunul cu trompeta

nebunul cu trompeta cîntă —
LA MARGINEA LACULUI —
poate că de-aia e nebun, poate că
de-aia nu are nevoie de cuvinte,
nici de ochi, nici de picioare, nici
de-adevăratul său chip
nebunul cu trompeta se desface-n
bucăți ca un dulap
mă apropii să trag de primul sertar —
și-i găsesc inima
bătută-ntr-un piron — expusă —
ca-ntr-un insectar —
o insectă delicată — păstrată pentru
stăpînul lacului
trag de al doilea sertar și-i găsesc
rațiunea, luciditatea și intuiția —
puse la sărat — e dreptul soției
stăpînului ce posedă lacul —
și el cîntă mai departe, trecîndu-și
trompeta prin apă —
ca la un botez
mereu alt timbru, mereu alt timbru
dar aceeași melodie
stăpînul vrea aceeași melodie —
deși al treilea sertar nu se deschide —
pentru că el este nebun, pentru că
acolo își păstrează buzele —
care nu au nevoie de cuvinte — el știe
să tacă —
suflînd în trompeta ce uneori zace-n
dulapul stăpînului —
mai mult ca sigur — în al treilea
sertar

Revin la negru

astăzi revin la negru
dintre toate culorile — astăzi — e negru
la fel cum yoghinul are ca subiect
de meditație —

PRIVIGHETORUL

— rubrică realizată în colaborare cu publicația „Expres Magazin"

astăzi — apa
hainele mele sînt negre —
pentru că așa s-a întîmplat
să mă îmbrac prima oară
cînd umblam prin universul cuvintelor
și apa pentru mine e neagră
o negresă se apropie cu pași mărunți
— negri
și mi întinde o ploscă neagră, plină
cu apă
malul apei pe care dansează negresa
— e negru
întocmai părul negresei
întocmai neputința mea
de-a găsi alt cuvînt pentru culoarea
ce mi cade înlăuntru și-mi astîmpără
setea

EMILIAN BLAJ

Somnul nesigur

tandrețea aerului, cuburile șlefuite
din piatră,
după legile fizicii, levitează.
orașul, noaptea, se adună sub stele,
șoptește, murmură, protestează,
face cozi
la dragoste cu femei asiatice
ce au sexul mai adînc, mai cuprinzător,
absolut.
orașul, sub stele, veghează liniș
univ
votează raza de laser roșie,
de
secționează ființele verzi, din fil
ce au dreptul să zboare, o dată
pe alte planete.
orașul, noaptea, naște oameni
sfrijiți, cu
cu sudoare, salivă, cu sfîșieri d
cu sînge, mațe, mîngîieri.
din afara orașului,
noi observăm ritmul, încolăcirea
neagră
prin beznă miroase a ziuă frag
oameni sfrijiți, cu teamă, se ar
f
de pe cuburi șlefuite ce levitea
poliția își face pervers datoria,
scuipînd, peste orașul leșinat s
dimineața...

Anul blazat

anul va trece oricum,
ucigînd
caii albi din amintirea vacanțel
d
plaja vulgară cu sexe și păr,
valurile.
anotimpul politic sîngerează,
poetul a pierdut emoția,

...cea – 135

ÎN FUNCŢII PUBLICE

În viaţa publică Delavrancea a intrat la 1887, cînd a fost ales deputat, la Ploieşti, începîndu-şi astfel şi oratoria parlamentară. La 29 iunie 1899 a fost ales primar al Capitalei. Alegerea a fost făcută cu 29 voturi pentru şi o abţinere. În acest important post Delavrancea s-a dovedit a fi cel mai bun primar de pînă atunci. S-a ocupat, cu stăruinţă, de problema iluminatului public, de aprovizionarea cu apă şi de dezvoltarea mijloacelor de transport. Capitala avea atunci 350 km de străzi iluminate cu petrol şi numai 104 km cu instalaţii electrice. În cei doi ani, cît a fost primar, Delavrancea a modificat substanţial aceste date statistice, făcînd ca oraşul Bucureşti să întreacă Viena în iluminatul electric.

Delavrancea a mai fost ales deputat la : Putna, Mehedinţi şi Vaslui. Vicepreşedinte al Camerei Deputaţilor, în 1906. În 1910 a fost numit ministru al Lucrărilor Publice.

ACADEMICIANUL

În şedinţa de la 19 mai 1912, Delavrancea este ales membru activ al Academiei Române. Rezultatul votului: 20 pentru, 6 contra. Recomandîndu-l adunării, I.C. Negruzzi spune: „Deşi Delavrancea este unul dintre cei mai mari scriitori ai timpului, vine tîrziu să-şi ocupe fotoliul meritat în această instituţie. Domnul Delavrancea este unul din prozatorii noştri de frunte".

La 22 mai 1913, în şedinţa solemnă a Academiei Române, Delavrancea rosteşte discursul său de recepţie, intitulat DIN ESTETICA POEZIEI POPULARE. Un fragment din acest discurs :

„Poezia populară se poate studia sub raportul istoric. Cu ce arme ne-am luptat în viforul invaziilor? Cu ce instrumente muzicale ne aduna şi ne îmbărbăta ? Cu ce meşteşug strategic am izbutit de atîtea ori să biruim oşti cu mult mai numeroase decît ale noastre ? ...La asemenea întrebări am găsit răspunsuri în stihurile tradiţionale... Din poezia populară ar putea tresări sufletul nostru...".

Documentar realizat de Ion Munteanu

ɔacea conjugală.
.timpul, poetul s'nt frecţii,
fel de flegmă pe muzică,
'ac anul să treacă oricum,
ar şi cu mine mort, strivit de pofta comună.
ɔ ! strig, huo ! mă lupt cu eroii din cărţi,
laţii lui Ben Horne,
ɔucul, sabia,
ţ sudist, reacţionar, toamna lupt pentru progres.
ɔ ! strig, huo ! mă masturbez (Eu, un clasic burghez !),
spun rugăciunea,
ţ păcătos, sînt viril,
tru Ei, mort, sînt mai bun.
ıl va trece oricum...

TEFAN MARINCA

ɔezia
ı o continuare
rească a ţipătului

rurile pot fi tot timpul
intele nu

ɔpierea noastră este
ɔ-le nostru se află închis în departe

ră primă
m cuvînt

virea ta curge
iul tău e inima curgerii

-ul e mereu
ul nu

Fuga

mă îngîndurez de toate lumile posibile

locuit de cuvînt mă las
sărutînd toate lucrurile

deasupra îi sînt
dedesubt-ului acesta

copac pentru întomnarea ta
a fi — petru toate vieţile mele

îmi s'nt în aşa măsură
încît respirarea mea
învelește plămînii aerului

cînd vreau să spun ceva
sînt un timpan

cînd nu mai vreau nimic
mă gîndesc la mine

mă simt gînd
pentru toate îngîndurările posibile

Nocturnă

— îngroparea în pian —

moarte tu
cea mai singură dintre
toate
nici măcar ţie prezentă
nu poţi să îţi fii

ce singură eşti
ce singură eşti în toţi
şi în toate
uitată pe tron
tu moarte fără de moarte

tu
care cîştigi peste tot
moarte, eu
nu mai am nevoie de tine
din această bătălie ieşi mereu o învinsă

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

Henriette Yvone Stahl înconjurată de Dumitru Radu Popescu, Radu Boureanu, Radu Tudoran, Laurenţiu Fulga, Al. Balaci şi Constantin Chiriţă, la Uniunea Scriitorilor, cu prilejul decernării unui premiu special.

Remember : **A. E. Baconski**

Nichita Stănescu şi (cu o treaptă mai sus) Ion Băieşu

Pledoarie (evident, pentru poezie) susţinută de Ioanid Romanescu în faţa poetului George Chirilă şi a prozatorului Constantin Stoiciu

aurelian lazu

REAL

Ioan D. Vasile văzu mai întîi un ochi de geam în partea de sus a ferestrei, apoi percepu ziua nouă, pulsînd prin lumini și zgomote. Se trezi cu senzația că înghițise sfere încinse. Îi era somn deși nu se culcase tîrziu, dormise normal. Plescăi limba puțin înțepenită și umflată peste cerul gurii. Încercă să-și amintească ce visase, dar nu reuși. Constată mulțumit, într-un prim contact cu realitatea că nu urmează să plece la lucru.

Pînă la amiază nu obișnuia să mănînce sau să bea ceva, pentru că cina întotdeauna coplos, seara tîrziu. Timp de cîteva minute făcu un duș rece. Simțea nevoia să fie curat, primenit, se spăla îndelung pe dinți.

Deschise tranzistorul, ascultă buletinul de știri doar-doar s-o mai anunța ceva cu accidentul din Asia. Absolut nimic. De fapt, nu mai exista vreo șansă să audă ceva nou, de vreme ce, cu o seară înainte se spusese clar că totul a intrat în normal.

Deci liber. Hotărî să facă o plimbare în parc. Cînd ieși, își dădu seama că, de fapt, afară timpul se arăta mai frumos decît crezuse.

Părea o dimineață pură.

Parcul, cu Monumentul, sculpturile lui Paciurea și fîntîna zodiac se deschidea printr-un scuar mozaicat, apoi o alee pavată cu macadam, lată cît un prospect, urcînd geometric ,prin prelungirea unui pod cu lespezi de gresie peste lacul vernil, pînă la Mauzoleul împunător. Zeci de ronduri și insulițe cu flori care, văzute de sus, păreau medalioane. Privi copacii bătrîni, unii chiar seculari, poate. Gîndi că are un farmec aparte, o eleganță senioială pe care n-o mai văzuse nicăieri. Se îndreptă spre locul de joacă al copiilor, așezat discret, într-o zonă mai depărtată de aleea principală. Un dreptunghi de nisip, mărginit de castani și un gard viu, tuns neregulat. Suprafața era ușor denivelată, se aflau leagăne de fier vopsite în verde, cîteva bănci. Pe umărul lui Ioan D. Vasile căzu, inofensiv, o frunză, prăfuită. O îndepărtă puțin speriat.

Dimineața părea proaspătă, totuși, altădată în mijlocul lunii acestea era mult mai cald. I se păru că pomii au culori ciudate și bat în vînăt.

Alese o bancă din acelea care să aibă toate șipcile, scoase dintr-un pachet albastru o țigară ieftină. Rotocoalele de fum deodată îi aduseră aminte de ceva și o strivi, ascunzînd-o cu tocul pantofului în nisip. Departe, la malul lacului vernil, ciorchine de oameni încercau să observe probabil dacă peștii mai trăiesc.

Își aminti discuția cu H.G., vechi prieten de familie redactor la un ziar literar. Ședea în fața lui, puțin emoționat, așteptînd să primească laude pentru ceea ce scrisese. La birou, omul în vîrstă, cu ochi penetranți, de culoarea nucii, ciocănise cu indexul colile dactilografiate, îl mustrase „Cum de-ai putut scrie bazaconiile astea, Vasilică ?". I se crispaseră mușchii abdomenului ; o senzație ușoară de greață, ochii se umeziră apoi mult sînge în obraji. Crezuse sincer că elaborase o capodoperă. Gîndise fiecare cuvînt, virgulă (ura superficialitatea). „Deci n-am talent ?" „Nu, nu-i vorba de asta. O să discutăm și despre talentul tău, dar mult, mult mai tîrziu. Barem să fi scris SF sau să-mi fi adus o proză fantastică... dar tu ai tratat despre ceva fantasmagoric. Chiar nu știi să-ți alegi un subiect ? Ce înseamnă' ... era un amurg ca un cristal de bacara' ? Știu că bacaraua e un joc." I-a replicat „Este și un orășel în Franța unde se fabrică sticlă". „Și de ce mă trimiți acolo, în contextul prozei tale ? sînt sigur că nici nu știi cum arată cristalul respectiv". Ioan D. Vasile recunoscu faptul că nu știe. Păi vezi ? sau...' mirosuri de paciuli și badiani' — acum ești exotic, m-ai trimis în Orient. Nu sînt un anticosmopolit, accept influențele, dar aici nu-și găsesc justificarea". Redactorul vorbea fără urmă de răutate și el își dădu seama că are dreptate. „Ce sfat ți-aș putea da, continuă, făcu o pauză, apoi strigă REALUL. Asta e. În meseria mea n-ajunge să fii critic, trebuie să fii și diagnostician, așa să fac o comparație cu medicina. Boala ta se manifestă că nu știi să-ți alegi subiectele". Cuvintele lui cădeau apăsat, ritmat „Scrie, frate, despre un eveniment cunoscut bine, chiar experimentat de tine însuți, nu minți nici pe alții nici pe tine". Se ridică. „Am fost dur dar îți trebuia o lecție strașnică. Ia-le. Să n-ajungă în altă parte (arătă coșul). Vreau să pătrunzi în sufletul sau în drama unui personaj nu mai vorbi la infinit despre propriile senzații. Apropie-te de oameni, stai de vorbă cu ei. Vreau real, real. Fugi și s-auzim de bine !" Ioan D. Vasile ripostase „E simplu să scrii despre realitate". „Ți se pare, de-abia atunci începe adevărata muncă. O cumplită muncă de ocnaș, de salahor. Să nu te mai prind pe-aici dacă nu-mi vii cu un subiect adevărat, eventual cu două-trei personaje care să nu vorbească la fel". Îi strînse mîna cu afecțiune. „La treabă !" îl zorise.

Ioan D. Vasile se foi pe bancă. O femeie în vîrstă și o fetiță de vreo doisprezece ani stăteau de multă vreme lîngă un tobogan. Nu le observase. Trebuie să fie de la țară, gîndi. O adiere ușoară îi învălui obrajii și făcu să-i vibreze genele. Speculă în continuare. Sigur sînt de la țară. Modest îmbrăcate. Femeia, mama fetii, sau ce-o fi are fața pămîntie, o vînătaie lăbărțată de la arcada stîngă pînă în preajma pometelui. Poartă o haină subțire de vinilin jupuită, o basma cam murdară. Fata, voinică, așa cum sînt copiii de la țară, sănătoși, are un jerseu de o culoare țipătoare peste rochia lungă cu desene imprimate. Își scosese carnetul și nota de zbor. Apoi își notă și ipotezele. Are un bărbat alcoolic ; el e navetist, locuiește în preajma Bucureștiului... ea e harnică, răbdătoare, îi suportă toate furiile. Copilul, avut la vîrstă tîrzie, probabil ultimul, a crescut în bătăi și scandaluri. Au venit aici pentru cumpărături. Sacoșele, pachetele și paporniițele au fost lăsate la o rudă ; cursa din autogara Filaret va pleca de-abia la prînz ; au ieșit și ele la plimbare ; sînt foarte triste pentru că știu ce-o să le aștepte diseară.

Femeia își pironise privirile pe cîteva rămurele de liliac, fata încerca să se dea într-un balansoar. Era cam înaltă mai mult se chinuia decît se amuza.

Ioan D. Vasile porni spre ea. Voia să închege o conversație, să mai culeagă informații, să-și verifice teoriile și ipotezele. Prinse cealaltă extremitate a leagănului, pentru a o ajuta. Se opinti. Își înregistră iar starea de somnolență care încă îl amețea.

— Ia te uită ce fată voinicuță ! în ce clasă ești, domnișoară ?

— A șăsea, șopti ea și privi aproape înspăimîntată spre femeie.

El se încruntă și încercă să-și amintească ceva.

— Mai aveți la citire „Sobieț și românii" ?

Ea ridică din umeri.

Gîndi el : fără îndoială, atmosfera din casă, violența tatălui o fac să uite pînă a doua zi ceea ce a învățat azi. Ce s-o mai întreb eu ?

— Spune-mi o poezie.

Dar fata o luă la fugă spre un tobogan, într-o hotărîre bruscă. Urcă scările se așeză pe planul metalic înclinat strîngîndu-și rochia în jurul gambelor, îl privi fugar, apoi renunță, coborî și se îndreptă spre un alt colț al dreptunghiului de nisip.

Mda constată el încîudat, o stînjenesc nu știu să vorbesc cu copiii. Ia să mă în drept eu spre bătrînă. Oricum, de la ea am ce auzi. Femeia tocmai voia s-o cheme pe fetiță. Probabil urmau să plece

— De ce nu mai stați ? o abordă el Lăsați-o să se joace. E o zi plăcută. Să zburde copilul în voie.

Ea oftă, apoi începu să vorbească. Din cauza accentului pe care nu-l mai auzise, la început nu înțelese nimic Se concentră, încercînd să deslușească ce anume zicea, era curios cu ipotezele formulate. Copilul, liniștit puțin, văzînd că bărbatul discută cu femeia, luă la rînd toate leagănele, stînd la fiecare cîteva clipe. Apăruseră niște persoane cu tinci care de-abia dacă ajungeau la soldul fetii. Se asociară imediat și trecură la două bărci suspendate care scîrțîiau prelung. Veselie și larmă. În cursul conversației cu bătrîna, Ioan D. Vasile constată cu neplăcere că i se năruiseră toate supozițiile.

O întrebă :

— Ce ai pățit la obraz ?

Se gîndea la soțul agresiv.

— Eh, i greu, domle, singură.. fără bărbat.

— Cum așa ?

— Păi mi-a murit acu' trei ani. Doamne, ce om ma' ierea. Muncea cît șapte.

— Cum v-ați lovit ?

— Venisem obosită de la ceape siara. Ieream asa dă ostenită că mi se-au mulet piciorili c'am căzut cu fața dă tocu usii. Nu-ș ce-am dă la o vreme, mi-i som' to'timpu'.

— Sînteți mama ei ?, arătă sore fetiță.

— Nu. Fi-mea s-a măritat dă tînără. Băiatu, ginir-miu, ie muncitor aici s-a luat-o si pă ia la fabrică. O lăsau la mini la țară, că io-s tomnaj din Telior-man... da' acu...

Tînărul întui ceva deosebit, deși bătrîna vorbise calm fără să se tînguie. Ea se prefăcu, asprindu-și puțin tonul că o ceartă.

— Nu tă mai alerga atita. Se supără dom' doctor sî nu-ț mai dă bilet dă vole...

De-abia atunci, candidatul la titlul de scriitor remarcă o paloare nefirească pe chipul copilului.

O luase în brațe pe bătrînă și gîfîia. Dar își recăpătă destul de repede respirația, se desprinse și privi spre bărci. O rugă din ochi, apoi șopti 'Încă puțin, mamaie'. Bunică-sa vru s-o rețină, dar se răzgîndi „Bine, du-te, da' nu tă mai alerga". Copilul avea mineci bufante, largi, prinse cu funde dintr-un material ce imita dantela.

Prozatorul vru s-o întrebe din ce cauză fusese internată fetița, dar bătrîna i-o luă înainte.

Prin aerul proaspăt al dimineții, ea îi șopti numele bolii... încet, ca o taină, deși copilul nici n-ar fi putut auzi, nici înțelege.

Ioan D. Vasile rămase descumpănit. Scrută chipul femeii. O spusese lucid, fără melodramă, de parcă era vorba despre o persoană străină, în vîrstă. Privi spre bărci. Copiii se jucau fericiți. Se gîndi imediat că a dat de real, dar și peste un subiect greu, practic cu neputință, de publicat, dacă voia să se afirme. Oare ce să zic femeii ? gîndi. Îi veni imediat în minte o librărie cu articole de papetărie și cîteva jucării : se găsea pe o străduță din apropiere. Un imobil scund, cu aspect provincial, geamuri murdare unde se găseau parcă două sau trei păpuși demodate, cu ochi albaștri, privind fix din cutiile strîmte. 'Să dau o fugă și să-i cumpăr o păpușă ?'. Iarăși se uită spre bătrînă, apoi spre grupul de copii, unde fata părea o femeie. Dar nu se emoționă Starea de somnolentă și stomacul fremătînd de foame. Atît. Deasupra fosneau coroanele bogate ale castanilor și teilor.

Ticlui ceva de circumstanță, ca pentru îmbărbătare.

— Mai greșesc și medicii. Văd că fata-i sănătoasă.

— Pare. Durerile dă la urmă s-uscarea trupului nu-s acum. I-am rugat io, că viu tomna' din Teliorman, dă i-au dat drumu acu. Da' la contravizetă trebui să fim la spital. Ne ducem și noi.

Cuvintele cădeau întruna netulburate mai degrabă stînjenindu-l. Încercă să se implice în dramă. Nu reuși. „Să-i cumpăr păpușa ?" se tot întreba.

Își chemă nepoata cu voce autoritară. Rosti un nume nerom ânesc, fata sau ginerele, ori nasul îl întîlniseră într-o carte, sau poate îl auziseră întîmplător. Copilul veni imediat, puțin neliniștit, știind că jocul i s-a terminat. Se apropie de femeie, o privi de jos în sus, încretindu-și sprîncenele ; se lăsă mîngîiată pe frunte, sărutată pe ureche, se lipi de femeie. Jerseul țipător și faldurile rochiei imprimate se atinseră cîteva clipe de haina de vinilin a femeii. O luară agale spre rondurile cu pămînt gras, abundent în flori micute de toate culorile.

Ioan D. Vasile nu simți nimic, sau aproape nimic. Auzi doar copacii bătrîni și înalți. Era învăluit de suvoaiele parfumului de tei și liliac, în dimineața proaspătă a primăverii tîrzii.

gheorghe ciocoi

Inima

Prin inima mea — de la începuturi —
Trec multe artere,
Artere ale trecutului —
Altfel inima nu bate.
Prin inima mea — de la începuturi —
Trece Nistrul cel larg ca sufletul,
Trece apa cu spaimă, apa sfîntă a Prutului,
Dar prin inima mea
Mai trece Siretul, Oltul,
Mai trec pădurile și lacrimile trecutului.

Dor

Dorul
Cu nume Veronica
Cerul îl coboară,
Cerul îl ridică.

Mea culpa

Eminescu,
În drumurile sale spre Cuialnic
(Dus și întors),
A trecut și prin Chișinăul
Cel ospitalier și mofturos,
Dar Chișinăul de atunci
(Cine știe ?)
O fi găsit o clipă
Să-l îmbrățișeze pe poet
Măcar cu un sfert de aripă ?

Către Eminescu

Eminescu,
Ne adresăm iarăși către dumneata :
Mai rămii cine ești —
Lacrimă vie cu aripă de stea.

Întîmplare

Ca să vezi, lume,
Ce se întîmplă anume :
Luceafărul, acest om sideral,
Om și fantastic, dar și real,
Pe care noi îl găsim pe-o culme de deal,
De astă dată m-a găsit
Și printr-un geam banal
Într-un și mai banal
Salon de spital.

„...Rîul, ramul..."

Acest suflet al neamului
Cu nume Eminescu
Ne crește rîul,
Ne leagănă ramul.

Motiv Eminescu

De la Eminescu încoace
Versuri inspirate scriu și copacii.

Coloană vertebrală

Eminescu,
Al dealurilor nostru miracol,
Vorbește și azi cu fluierele,
Dindu-le nu numai grai sacru,
Ci și viața sinceră
A firului subțire de grîu verde
Ce ține în picioare
Pînă și sufletul verbului.

4 octombrie 1991

(Din volumul «Steaua Eminescu»)

EPISTOLA SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL CĂTRE EVREI

CAPITOLUL 7

Rânduiala preoțească a lui Melchisedec.

1 Căci acest **Melchisedec, rege al Salemului, preot al lui Dumnezeu cel Preainalt, care l-a întâmpinat pe Avraam când acesta se'ntoarcea de la înfrângerea regilor și l-a binecuvântat,**

2 el, căruia **Avraam i-a făcut parte zeciuială din toate**[42], (al cărui nume) se tâlcuiește mai întâi rege al dreptății[43], dar care mai este și **rege al Salemului,** adică rege al păcii[44],

3 fără tată, fără mamă, fără spiță de neam, neavând nici început al zilelor, nici sfârșit al vieții, dar asemănat Fiului lui Dumnezeu, el rămâne **preot** de-apururi.

4 Vedeți dar cât de mare este acesta, căruia chiar și Avraam i-a dat zeciuială din prada de război, el, patriarhul !

5 Cei dintre fiii lui Levi care primesc preoția au poruncă, după Lege, să ia zeciuială de la popor, adică de la frații lor, cu toate că și aceștia au ieșit din coapsele lui Avraam ;

6 dar el (Melchisedec), care nu-și trage neamul din ei, a primit el zeciuială de la Avraam, și l-a binecuvântat pe cel ce avea făgăduințele !

7 Or, nu-i nici o îndoială, cel mai mic ia binecuvântare de la cel mai mare.

8 Iar aici iau zeciuială niște oameni muritori ; dar acolo, unul care e mărturisit că este viu.

9 Și, ca să spun așa, prin Avraam a dat zeciuială și Levi, cel ce ia zeciuială,

10 căci el era încă în coapsele lui Avraam când pe acesta l-a întâmpinat Melchisedec.

11 Dacă deci desăvârșirea ar fi fost prin preoția Leviților – căci sub ea i s'a dat poporului Legea –, ce nevoie mai era ca un alt preot să se ridice **după rânduiala lui Melchisedec,** și să nu se zică „după rânduiala lui Aaron" ?

12 Căci unei schimbări a preoției îi urmează neapărat și o schimbare a Legii.

13 Fiindcă Acela[45] despre care se spun aceste lucruri face parte dintr'o altă seminție, din care nimeni n'a slujit altarului ;

14 deoarece învederat este că Domnul nostru a odrăslit din Iuda[46], seminție despre care Moise n'a spus nimic cu privire la preoți.

15 Acesta e un lucru și mai învederat dacă, după asemănarea lui Melchisedec, se ridică un alt preot

16 care S'a făcut nu după Legea unei porunci trupești[47], ci după puterea unei Vieți nepieritoare ;

17 căci se mărturisește despre El : **Tu ești preot în veac după rânduiala lui Melchisedec.**

18 Astfel, porunca dată întâi se desființează din pricina neputinței și a nefolosului ei

19 – căci Legea n'a desăvârșit nimic – ; în schimb, ni s'a adus o mai bună nădejde prin care ne apropiem de Dumnezeu,

20 și încă nu fără jurământ ; căci aceia[48] fără jurământ au devenit preoți,

21 dar El, cu jurământ, prin Cel Ce l-a grăit: **Juratu-S'a Domnul și nu-l va părea rău : Tu ești preot în veac după rânduiala lui Melchisedec.**

22 Și cu aceasta Iisus a devenit chezașul unui mai bun testament.

23 Și încă ceva : aceia mai-mulți au devenit preoți, fiindcă moartea îi împiedica să dăinuiască,

24 dar Iisus are o preoție netrecătoare prin aceea că El rămâne **în veac.**

25 De aceea și poate să-i mântuiască în chip desăvârșit pe cei ce prin El se apropie de Dumnezeu, fiind El pururea viu ca să mijlocească pentru ei.

26 Un Arhiereu ca Acesta ne și trebuia nouă : sfânt, lipsit de răutate, fără pată, osebit de cei păcătoși și devenit mai înalt decât cerurile,

27 Care nu are nevoie, precum arhiereii, ca'n fiecare zi să aducă jertfe, întâi pentru propriile lui păcate și apoi pentru ale poporului, căci El a făcut aceasta o singură dată aducându-Se jertfă pe Sine Insuși.

28 Căci Legea așează arhierei oameni supuși slăbiciunii, dar cuvântul jurământului, care a venit mai târziu decât Legea[49], a așezat un Fiu desăvârșit **în veac.**

CAPITOLUL 8

Arhiereul unui testament nou și mai bun.

1 Dar lucrul cel mai de seamă'n cele spuse este acela că noi un astfel de Arhiereu avem, Care a șezut de-a dreapta tronului Slavei în ceruri,

2 slujitor al altarului și al cortului celui adevărat[50] pe care nu un om l-a ridicat, ci Dumnezeu.

3 Fiindcă orice arhiereu este pus să aducă daruri și jertfe ; ca urmare, era de trebuință ca și Acesta să aibă ceva de adus.

4 Dacă deci ar fi pe pământ, El n'ar fi nici măcar preot, de vreme ce sunt : aceia care aduc darurile potrivit Legii,

5 cei ce slujesc pecetea[51] și umbra celor cerești, așa cum dumnezeiește i s'a poruncit lui Moise când avea să ridice cortul : **la seama** – i se spune – **să faci totul după izvodul ce ți-a fost arătat în munte.**

6 Acum însă (Arhiereul nostru) a dobândit o slujire cu atât mai înaltă cu cât El este și Mijlocitor al unui testament mai bun, care a fost întemeiat pe mai bune făgăduințe.

7 Căci dacă acel prim (testament) ar fi fost fără cusur, nu s'ar fi căutat loc pentru un al doilea.

8 Or, ceea ce le zice le-o zice mustrându-i : **Iată vin zile, zice Domnul, când pentru casa lui Israel și pentru casa lui Iuda voi întemeia un nou testament,**

9 **nu ca testamentul pe care l-am făcut cu părinții lor în ziua când i-am luat de mână ca să-i scot din pământul Egiptului ; că ei n'au rămas în testamentul Meu, de aceea și Eu i-am părăsit – zice Domnul.**

10 **Că acesta este testamentul pe care i-l voi așeza casei lui Israel după acele zile, zice Domnul : pune-voi legile Mele în cugetul lor și'n inima lor le voi înscrie și le voi fi lor Dumnezeu și ei îmi vor fi Mie popor.**

11 **Și nu va mai învăța fiecare pe vecinul său și fiecare pe fratele său zicând : Cunoaște-L pe Domnul !, căci toți Mă vor cunoaște, de la cel mai mic al lor pân'la cel mai mare ;**

21 **căci voi fi milostiv cu nedreptățile lor și de păcatele lor nu-Mi voi mai aduce-aminte.**

13 Dar zicând **nou,** l-a învechit pe cel dintâi. Iar ceea ce se învechește și îmbătrânește, aproape-i de pieire.

din NOUL TESTAMENT

Versiune revizuită, redactată și comentată de Bartolomeu Valeriu Anania, sprijinit pe numeroase alte osteneli, în curs de apariție la Editura Institutului Biblic

---

42 Episod relatat în Fc 14,18–20. Prin interpretarea Scripturilor în plan duhovnicesc, Pavel demonstrează că Melchisedec este superior lui Avraam și urmașului său Levi (începătorul castei preoțești).

43 Sensul etimologic al numelui compus Melchisedec.

44 Traducerea ebraicului Salem.

45 Iisus Hristos.

46 Ca „fiu al lui David", acesta fiind el însuși descendent al lui Iuda, unul din fiii lui Iacob.

47 Preoția leviților se transmitea din tată'n fiu, din generație'n generație.

48 Leviții.

49 Prin David, care l-a descoperit în PS 109,4.

50 Cortul mărturiei, ridicat de Moise în pustie (Iș 25–26). Despre cortul ridicat (sau implantat) de Dumnezeu vezi profeția din Nm 24,6.

51 Imaginea ; urma ; copia; amprenta originalului.

eseu

Esoterism și sincretism

Motto : „Odată ce religia s-a hibridizat, să nu aștepți binele".

(VLADIMIR SOLOVIOV)

Lumea modernă este, în general vorbind victima confuziilor. Obsesia înfrîngerii limitelor transformă autentica dezmărginire într-un fel de explorare sterilă a haosului. Pînă la urmă, se știe doar, și haosul va fi mîntuit, dar ar fi o naivitate penibilă să ne închipuim că, mizînd pe mîntuirea globală, avem dreptul în frămîntata contemporaneitate să riscăm pînă la ultimele consecințe integritatea sărmanei noastre civilizații.

Una din tentațiile cele mai aluristice ale vremurilor pe care le traversăm este aceea a sincretismului religios. S-ar putea spune că reprezintă tot a latură a postmodernismului tolerant în care toată lumea face ce vrea și nimeni nu crede în nimic. Sincretismul așa cum este el actualmente gîndit, aparține unui registru al moftului și snobismului, dar avînd consecințe extrem de maligne. Oamenii de cultură — de preferință femei ! — atrași de pitoresc și exotism, nu știu ce să mai facă pentru a ieși din confortul fad al propriei inteligențe. Sau dimpotrivă a și-l dota cu ispititoare accesorii. Și atunci parcă nemulțumiți de religia în care s-au născut, încep să combine ca într-un fel de meniu spiritualist, ingrediente din felurite tradiții. Iau puțin din budism, iau puțin din Islam, iau puțin din creștinism și dau impresia că au confecționat nu neapărat o religie — că nu de religie au ei nevoie ! — ci un fel de jucărie para-culturală care le ține de plictiseală în ceasurile lungi ale sfîrșitului de veac. O jucărie pe care vor s-o și eficientizeze. Se spune astfel că ne-ar fi necesar un strop de zenism fiindcă am munci mai bine și am fi mai disciplinați. Ne-ar mai trebui și o țîră de Islam fiindcă atunci am bea mai puțin sau n-am bea deloc. Din creștinism merită reținută caritatea fiindcă nu e rău să mai exhibi din cînd în cînd un gest umanitar. După cum nu e de prisos nici o doză de hegelianism pentru a avea orizontul progresului istoric. Sau un strop de freudism pentru a ne sonda abisurile. În felul acesta s-ar crea nu supraomul nietzschean ci omul modern, new-ageist, capabil să fie zguduit și să zgudule planeta. Dar a fi sincretic în momentul de față înseamnă a aplica o judecată cumplit de profană asupra tuturor tradițiilor viabile. Și a le mixa cu elemente de cultură laică. Înseamnă a selecta ce e mai „bun" din fiecare așa cum zootehnistul bate pămîntul în lung și în lat pentru a descoperi speciile de vaci care, prin încrucișare, să dea vaca perfectă cu cel mai mare randament la producția de lapte și de carne. Nimic mai degradant decît o asemenea mentalitate ! Deoarece drumul spre Dumnezeu și spre mîntuire este un drum al atracției Harului prin sublimarea naturii religioase în care subiectul a fost născut. Dacă Harul este unic și nu se apleacă cu mai multă milostenie asupra unui creștin sau asupra unui budist, acțiunea lui depinde totuși de autenticitatea înrădăcinării celui cuprins de Pogorîrea Sa. Fiindcă un creștin trecut la budism și un budist creștinat sînt ca două plante puse să crească în soluri neprielnice indiferent de lumina soarelui ce le este dăruită. Încălcînd acest principiu sincretismul nu face altceva decît să aducă suflarea Neantului într-o umanitate deja măcinată de răul tehnicismului și al desfrîului. Sincretismul, altfel spus, este pînă la urmă **o maladie a elitelor**, după cum comportamentul religios automatizat, pînă la a deveni simplu obicei mort, reprezintă **boala care consumă masele**. Dar despre raportul elite-mase se mai pot spune și alte lucruri. De exemplu, este cunoscut faptul că actualmente, în India, o țară imensă și încă patriarhală au loc masive creștinări. Dar, interesant, majoritatea celor care se botează, dacă nu chiar toți, sînt **paria** deci **hors-caste**. Ei, astfel, trec fie la creștinism, fie la budism deoarece hinduismul nu le permite o „încadrare" mai acătării în corpusul său social-tradițional. Întrebăm însă : oare atît pentru creștinism cît și pentru budism care, după cum se știe nu recunosc sistemul ierarhic al castelor (creștinismul l-a recunoscut totuși în Evul Mediu !) nu este aproape suspect să primească în sînul lor o categorie socială respinsă de un alt organism ? Fiindcă hinduismul, dacă mai respectă sistemul de caste nu o face din motivul că ar fi retrograd, ci din motivul foarte simplu că nu poate crede în egalitarismul oamenilor în fața lui Dumnezeu ! Dacă pînă la urmă toți ne mîntuim, chit că sîntem Prospero ori Caliban, aceasta e altă mîncare de peste ! Păcatul însă al unei sensibilități religioase de tip creștin față de o concepție metafizică de tip brahmanic derivă din convingerea pe care prima o are că ar putea prin suflul ei să „golească în orice clipă iadul" ! Dar această operație a fost proprie numai lui Iisus, fapt neînregistrat în Scriptură, ci numai în Tradiție ! Categoria de paria reprezintă deci iadul pe care creștinismul și budismul și-l însușesc dintr-un fel de vocație inconștientă de-a grăbi Apocalipsa ! Este amuzant următorul lucru : în măsura în care creștinismul atrage sub mantia sa păturile sociale ale Orientului de extracție îndoielnică, Orientul, prin emisarii săi, seduce din lumea europeană taman elitele care vor să cocheteze cu tot felul de bizarerii spiritualiste. **Cu alte cuvinte, Orientul ne corupe vîrfurile în timp ce noi îi roadem poalele.** Cu precizarea că noi pierdem astfel exact nivelul de intelectualitate ce poate ar fi reușit să revigoreze doctrina creștină în timp ce ei „scapă" onorabil de categoriile pe care oricum le excluseseră din omenesc.

Acum intervine distincția cea mai importantă : **esoterism-sincretism.** Deoarece sînt mulți cei care, observînd că evadezi din perimetrul religiei în care te-ai născut își închipuie că ai căzut în vreo capcană sincretică. Nimic mai fals însă ! Ce reprezintă, așadar, sincretismul ? **O neîncetată hibridizare prin crearea unei aparențe de religie universală.** La capătul celălalt se află însă esoterismul. **El presupune unirea tuturor tradițiilor prin depășirea lor într-o Tradiție primordială.** Astfel, Dumnezeu perceput numai ființial, chiar și în increat, descrie o limitare a divinității. Disocierea făcută de Meister Eckhart între **Got** și **Gotheit** este esențială pentru înțelegerea Înaltului supraceresc ca zonă a unui Transcendent ce transcende transcendentul raportat la creație și manifestare. Acest temei al Transcendenței este necuprinsul tenebrelor divine. De aceea a-ți sluji ritualul și canonul în care te-ai născut păstrînd în același timp nealterată credința în zarea metafizică ce strălucește ca un briu de zăpadă veșnică din spatele icoanelor este, cred, calea de maximă devoțiune spirituală în aceste clipe ale istoriei pîndite de erezie. Tenebrele divine sînt suprareligioase numai după ce religiosul în sens ritual-esoteric a ajuns la deplină Transparență. Ele pot fi contemplate din cea mai pură recluziune și smerenie. Într-adevăr, pentru un adevărat credincios care a avut viziunea tenebrelor sfîrșitul lumii poate fi în orice clipă. El se află deci dincolo de caste, dar nu în sensul inferior al opoziției ocupate de **paria**, ci în sens superior anachoretic, **dincolo chiar și de acoperișul templelor.** Dar drumul pînă la acest nivel este lung și nesigur. De aceea și există tentația sincretismului deoarece, prin amestecul care-l realizează dă senzația celui care susține că s-ar putea situa deasupra cr dinciosului obișnuit. Nu întîmplător, sp neam, aceasta e **boala care macină e tele** fiindcă tocmai aici își vîră coada o goliul de-a asimila divinul într-un m cît mai original. Originalitatea aceas nu are însă nici o legătură cu perceper lui Dumnezeu în dimensiunea sa apof tică. Ideea este deci următoarea : da hinduismul ne este superior prin sacra tatea deosebită cu care este impregn spațiul său geografic, oferind șansa de întîlni sfinți în afara și deci deasup organizării ecleziastice, acest lucru e v labil numai la ei. La noi, însă și mai les la ora actuală sfinți sau maeș spirituali nu prea mai sînt — sau da spun că sînt trebuie priviți cu maxin prudență ! — iar cînd un eminent crit literar l-a comparat pe Noica cu Dan Sihastrul s-a făcut de tot rîsul ! Noi ave doar un cler atît de contestat încît te miri cum își mai păstrează ființa. Ave un ritual căruia putem să-i adăugăm u fond de cunoștințe teoretice de metaf zică tradițională pentru a întregi orizo tul înțelegerii. Nenorocirea ar fi, să z cem invers, adică să privim ritualul cre tin ca pe o chestiune teoretică și să n axăm numai pe tehnicile orientale. Oa cît de departe sîntem de o asemenea n norocire. ?

Dan Stanca

haiku

Printre trunchiurile negre
lumina unei
paraşute !

GLOSSĂ

Enervat de viața mortuară pe care-o trăim de decenii, nu pot fi singur în casa mea nici o clipă a rațiunii mele, căci umbrele purtate care-mi aparțin sînt mai numeroase decît înseși lucrurile, constituind o inversare maladivă căreia îi fac față doar cu prețul inautenticității. Da, o societate hîdă ne face inautentici silindu-ne să ne abținem, să ne marginalizăm singuri, să devenim schizofreni benevoli, la polul opus al celor ce aplaudă-n neștire, dar tot atît de distorsionați în plan existențial.

Mă simt singur în camera mea de-o viață. Am pereții lîngă picior. Îi duc cu mine pretutindeni, înnobilindu-mi glezna. Și ciinii care tună departe în noapte pe străzile nesfîrșitei adolescențe, prin aerul plin cu numele iubitelor împrăștiindu-se cum ceața în zori... Amintiri din care răzbate liniștea unor vremi în care nu simțeam teroarea istoriei, cînd mă mișcam suplu printre crime interne și internaționale confundîndu-le cu bancurile îndoielnice ale unor inși periferici. Da, am fost atît de orb, iar părinții se abțineau să-mi spună explicit care era situația de teama unei premature deziluzii ce mi-ar putea frînge întreaga viață. A afla un adevăr prin propriile puteri, lovindu-te singur de pragul de sus, asta fortifică caracterul.

Dacă as fi ținut acest jurnal mai de mult... Dar cum poți să faci ceva atunci cînd nu ai un model lăuntric ? Necunoscîndu-l pe Pesoa n-aveam cum să-mi scriu jurnalul: fapt evident pentru conștiința mea artistică. A însăila cuvinte fără nici un imbold este o apucătură de grafoman. Și totuși, cîteva însemnări... Cenușa e mai vioaie în apropierea pereților. În păduri sînt crengi de copac printre care soarele n-a trecut niciodată. Ne facem de lucru prin lumina scăpată, avem preferințe și umori așa cum lemnul are riduri și fibre. Ce nu știm e repede uitat, iar cele cîteva lucruri știute repetate pînă la nebunie. În dosul ochelarilor fața umană are culori spectrale ca peștii scoși din mediul lor natural.

Constantin Abăluță

anton baltazar

Limanul entropiei

A absorbi praful
de pe pielița lucrurilor,
entropia cu voluptate
lătindu-se ;
noiembrie palpită
(zile uluite de pierderea luminii),
inima resemnată lasă picuri
pe geamul farului,
semnale spre roșul ponton
al amintirii.
E fruntea ta, un refugiu,
faleza speranței
în amurg
valul fără liman
de spargere.
Rămîn fotografii,
mîna ta întinsă
flutură stol de ramuri
în uitare

În față

La urmă poemul se cațără
pe pantele orelor rămase
și deseori vîrful nevăzut
e atît de aproape
la două lungimi de cataraig
revolta lemnului rămînînd
neînțeleasă
ea plutește și dă măsura
lucrurilor
La început poemul se ridică
pe ogivele zilelor rămase
un zeu al stelelor nerăsărite
romb al pietrelor
strînse emisfere pe rugul
ochiului deschis înlăuntru
ca o mare ce reface un drum
cu piciorul gol peste valuri
ca un sărut
de dincolo de Stix
un fel de Nichita alb
fără vise la el acolo
unde s-a retras
în față.

În drum spre Toboso

Sînt poet al cartierului Militari.
La noi nu sînt parcuri cu palmieri ;
La noi se deschid toate ferestrele
Deasupra mării de tramvaie ;
La noi se ajunge din Europa
Pe o autostradă serenisimă ;
La noi apa minerală și berea
Se vînd numai cu sticle la schimb,
Precum, și mai ales, iluzia
De a fi văzătorul celor nevăzute ;
La noi copiii au coifuri
Cu viziera deschisă în vîntul Piteștilor
Iar noi, cei mari,
Urși ai apusului de secol
Purtăm statornic, fără pauze,
Coiful lui Mambrino pe cap
Și ne luptăm cu mori netrebnice.
Drumul spre Toboso
Trece și prin cartierul Militari.
Altfel, doar norii...

Andante

Cînd pier aduceri aminte
te-ntrebi cu nepăsare
a cui e fotografia aceea
deși pe spate scrie încă
Valea Drăganului 19...
cînd hula de-o viață a prafului
se izbește de pontoane
ca o caracatiță moartă
aruncînd pe plajă
ventuze veninoase de uitare
Cînd cobra atît de ascunsă a zilei
alunecă prin crăpături
ca un vin uitat de gusturi
dintr-un butoi spart
Cînd din susul apei pornesc
nălucile revederilor
ca un șuvoi de leșie
de la o fabrică ce refuză
legea protecției mediului
Cînd...
un Waterloo deșurubat
și palide luminări
de tăcere.

ANTON BALTAZAR s-a născut la 30 aprilie 1948 la Sebeș-Alba și este absolvent al Institutului Politehnic București, secția Energetică, precum și al Universității București, secția Filologie Română-Engleză. Este redactor la Editura Tehnică.

Preocupat de literatură, Anton Baltazar ne-a adus un grupaj de versuri ce mi-au întărit convingerea că avem de-a face cu un poet adevărat. Las cititorului rolul de „judecător" al acestor versuri în care este continuu prezentă starea de grație a unui poet matur.

IOANA DIACONESCU

Spaţii bastarde

Nu este pentru prima dată cînd semnalăm situaţia mai mult decît precară, în care se găsesc instituţiile preocupate de mediatizarea şi propagarea publică a artelor plastice. Acum, însă, chestiunea a atins cotele ei dramatice. Cel puţin aşa lasă să se înţeleagă că stau lucrurile întreprinzătorii administratori ai ARTEXPO — organism tutelat de Ministerul Culturii, exploatat cu precădere de Uniunea Artiştilor Plastici, dar constrîns de realităţi să suporte aproape singur toate datoriile legate de gestionarea spaţiilor şi a aparatului tehnic necesar organizării expoziţiilor. După spusele şi argumentele cifrice, prezentate recent presei şi unor reprezentanţi ai Ministerului Culturii şi ai UAP, de dl. Mihai Oroveanu, directorul „Artexpo", jugul financiar a îngenunchiat literalmente orice iniţiativă în materie a numitei instituţii. Starea de faliment pare iminentă.

În discuţie sînt, în principal, spaţiile de la etajele 3 şi 4 ale Teatrului Naţional, reprezentative pentru manifestările de artă naţionale şi internaţionale şi Sala Dalles, aflată de mai mulţi ani în şantier de restaurare şi modernizare. Cheltuielile reparaţiilor celei din urmă sînt estimate azi la cir- a 260 milioane lei. Dar subvenţiile acordate de către Ministerul Culturii, în sprijinirea propriei sale instituţii specializate în organizarea expoziţiilor de artă, este de numai 10 milioane! Nu ştim care sînt fondurile destinate în mod expres investiţiilor pe care le-ar putea aloca Ministerul Culturii. Le bănuim, însă, foarte mici, mult sub nivelul cerinţelor. La un buget restrictiv şi la nişte buzunare cam goale nu poţi pretinde mai mult decît aşteptări, speranţe, promisiuni. Vorba ceea: „de unde nu e, nici Dumnezeu nu cere!".

Şi, totuşi, ceva trebuie făcut. S-a avansat formula unor sponsorizări generoase, dar pînă ce reglemetările legale nu vor fi puse în mişcare şi nu vor fi cu adevărat stimulative sau măcar tentante pentru potenţialii susţinători financiari ai întreprinzătorilor din sfera culturii şi artei, acest proces nu poate fi luat în considerare. Or, soluţiile salvatoare sînt necesare acum! Rigorile economiei de piaţă operează nemilos în zona activităţilor neprofitabile, dar nici fără arte nu se poate trăi. Cum nici fără şcoli, aşezăminte de sănătate, baze sportive, case de bătrîni, parcuri şi grădini...

O măsură de urgenţă ar fi ajustarea costurilor de închiriere a spaţiului expoziţional, de la 76 lei m.p./lună, cît este acum, la 2 500 lei, cît calculele cele mai simple o pretind. Numai că UAP nu poate plăti o astfel de sumă pentru expoziţiile sale. În spaţiul de la parter, însă, galeria particulară „Dominus" o şi plăteşte. Atunci, care ar fi scăparea? În opinia noastră, ieşirea de sub inutila tutelă a Ministerului Culturii într-o tentativă de autonomizare a întregii activităţi a „Artexpo". Unele fundaţii culturale s-au şi implicat într-un asemenea demers imaginînd, paralel cu expoziţia propriu-zisă, iniţiative de susţinere prin mijloace adiacente (pliante de autor autografiate, filme distribuite televiziunii, acţiuni editoriale diverse pe tematica expoziţiei, loteria artistică etc.). Adică, forme mai dinamice şi mai atractive de supravieţuire sînt încă posibile. Trebuie numai spart cercul vicios, care a dus la blocajul negocierilor cu actuala şi inerta conducere a UAP — care

manifestă o stranie închistare în mai vechi mentalităţi culturaliste — şi cu Ministerul Culturii, ale cărui resurse precuniare nu vor fi prea curînd altele decît cele de azi! Aşa cum se prezintă acum lucrurile, spaţiile din ograda „Artexpo" sînt ca nişte bastarzi în căutarea unor părinţi mai puţin haini şi săraci. Pentru că în România nu produsele de artă lipsesc (cele sînt chiar foarte competitive!), ci piaţa de artă care să le pună în valoare. Soluţia reală, deşi de durată, este construcţia metodică şi calificată a unei asemenea pieţe. Aceasta este avuţia, care ar putea susţine întreg edificiul artelor noastre contemporane. Aşa cum astfel de iniţiative au început să se înfiripe, pe ici, pe-colo, cu mijloace modeste deocamdată, dar cu surprinzătoare efecte practice (galeriile Edmond, AS, Anastasia, Dominus, ALIS), tot aşa şi galeriile „Artexpo" se cuvine să intre în această competiţie cu timpul şi cu metehnele deprinderilor anchilozante ale actualilor tutori ori colaboratori şi să caute, pe căi autonome, propria lor vocaţie.

Situaţie ce se recomandă imperios şi galeriilor rămase încă sub patronajul UAP (prin filtrul diriguitor al directorilor Fondului plastic, însă), care nu sînt nici pe departe ceea ce înseamnă, de fapt, o galerie de artă în regim de economie de piaţă. Nu peste noapte vom avea ceea ce dorim, dar nici aşteptînd la nesfîrşit gesturile de bunăvoinţă ale altora nu vom ajunge prea departe. „Artexpo" va dăinui, sîntem siguri, dar nu se ştie cu ce preţ. Sau, dacă preţul îl mai cunoaştem cît de cît, nu ştim cine îl va mai putea achita. Căci, deh, obrazul subţire cu cheltuială se ţine!

Corneliu Antim

muzica

Modestia adevăratei celebrităţi

Ani de zile am tot tînjit să-i ascultăm pe românii noştri stabiliţi pe alte meridiane şi afirmaţi (care mai mult, care mai puţin) pe scenele lumii. Din 1990, dorinţele ni s-au împlinit (la acest capitol) şi s-a produs o avalanşă de prezenţe româneşti din diaspora pe scenele bucureştene, unii venind cu ajutoare, alţii cu ifose, parte din ei glorii aflate la zenit, parte încercînd să ne considere naivi, uitînd că, de fapt, au pornit tot de aici...

S-a făcut mult caz în jurul unor dive care, primite cu mare pompă la aeroport, filmate, asaltate de ziarişti, au anunţat, în conferinţe de presă special organizate, că vor dona onorariul ce li se cuvine pentru Ateneu, pentru copiii săraci etc., uitînd să specifice că sumele cheltuite de noi pentru cazarea lor la Palatul Elisabeta au depăşit cu mult acel modest onorariu. Alte dive au fost instalate la un hotel central, dar au dorit apartament în hotel de lux, fără să se întrebe cine, de ce şi cu ce va plăti sumele exorbitante. Culmea este că tocmai acele primadone ne-au dezamăgit şi pe scenă!

Au revenit, însă, în ţară, cîţiva conaţionali dornici să facă ceva pentru noi fără declaraţii sforăitoare, fără intenţia de a face vîlvă — pur şi simplu să cînte pentru publicul de acasă şi să ajute, pe cît posibil, tinerii muzicieni români aflaţi la început de carieră. Incredibil, tocmai aceştia au trecut mai neobservaţi de massmedia, pentru că modestia şi decenţa nu fac niciodată casă bună cu reclama sterilă.

Se pare că, din păcate, printre aceştia din urmă se numără şi Eugen Sârbu, considerat, la ora actuală, numărul 1 în lume în domeniul violonisticii. După 21 ani de absenţă, determinată de refuzul autorităţilor de a-i permite să cînte în ţara sa, Eugen Sârbu a revenit, în 1990, cîntînd, cu vădită emoţie, în sfîrşit acasă. Celor ce l-au întrebat, le-a spus că, în anii studenţiei, a fost ascultat la Bucureşti de Menuhin şi recomandat de acesta pentru o bursă în SUA, studiind apoi şi la Academia Juillard, susţinut, mai departe, de Zino Francescatti şi afirmat, cu strălucire, în America, Europa, Asia şi Australia. A locuit la New York, acum trăieşte la Londra, dar şi-a păstrat cetăţenia română, reprezentînd România la toate marile concursuri internaţionale pe care le-a cîştigat (ceea ce noi am aflat abia acum). Cu aceeaşi dragoste de ţară, cu aceeaşi discreţie, a organizat, în 1977, concerte pentru ajutorarea României — bineînţeles că nu a primit nici un cuvînt de mulţumire... La sfîrşitul lunii martie a cîntat, din nou, la Bucureşti, într-un concert pe care l-a sponsorizat, preluînd integral şi cheltuielile dirijorului finlandez Peter Sakkari. Ziarele nu au anunţat prezenţa sa „cu surle şi trompete", TVR a menţionat că este „de origine română" (!), programul de sală a cuprins nenumărate date despre Sibelius, dar nici un cuvînt despre Eugen Sârbu, sala a fost doar în parte plină, iar la Hotel Lido, unde a stat cîteva zile, a avut parte de „room service" (pe care nu l-a solicitat) la ora 7 dimineaţa (zi de zi), în schimb, la restaurant i s-a răspuns că micul dejun se serveşte doar pînă la 8,30 — „aici sîntem în România — cînd să facem curat, cînd să pregătim prînzul?!" i s-a replicat în acompaniamentul aspiratorului. Înainte de a pleca la Iaşi, unde a cîntat acelaşi program Sibelius, a fost invitat la TV, unde dl Victor Ionescu a încercat, stîngaci, un interviu în direct, aşa, ca să fie... Cînd are un partener real de discuţie, Eugen Sârbu poate vorbi ore în şir despre muzică, filosofie şi oameni, despre peregrinările sale nesfîrşite în care singurul tovarăş de singurătate îi este vioara, marea şi unica sa pasiune de la vîrsta de şase ani.

De la Iaşi, Eugen Sârbu a revenit în Bucureşti, unde, cu aceeaşi simplitate şi generozitate, s-a oferit să susţină un master class timp de cîteva zile. Îl privesc, îl ascult vorbind şi mă întreb, de fiecare dată, cum poate fi atît de apropiat, de cald şi sincer, nefiresc de firesc pentru „numărul 1 în lume". Ne va ierta, oare, ingratitudinea? Ceva îmi spune că da.

Anca Florea

parţial color

Tripleta de serviciu

Grigore Vieru este, după lamentaţia amicilor săi ,un om bolnav. Şi, din această cauză, mai mereu poate fi găsit prin spitale. Există însă momente cînd se însănătoşeşte miraculos şi îşi dăruieşte toată puterea sa creatoare pentru binele semenilor: la pomeni, parastase şi onomastici. Mai ieri, cînd fratele său Adrian Păunescu era în mare dificultate — doar avea o ieşire scandaloasă pe postul de televiziune — cu sufletu-n batistă fratele basarabean a sărit să-i ofere un balon de oxigen. Unde-s doi boala scade! Apoi, a fost văzut deseori la Cotroceni, la Palatul Elisabeta, în vizite de lucru, pretutindeni unde puternicii zilei au nevoie de un lăutar să înveselească atmosfera. Poate de aceea şi-a părăsit şi fraţii de peste Prut să-şi fericească, cu uimitoru' lui oportunism, fraţii de pe Dîmboviţa. Cu cîteva zile în urmă s-au împlinit 75 de ani de la Unirea Basarabiei cu România. Mare sărbătoare, mare, la Chişinău, televiziunea, program artistic pigmentat cu tot felul de momente. Ei bine, cum o să lipsească de aici proaspătul academician de Plumbuita, Grigore Vieru? Ar fi fost o cumplită tragedie. Mai toţi şi-ar fi zis: iată cum se schimbă vremurile! Dar la noi nu se schimbă mai nimic în firea celor care joacă mai mereu aceeaşi piesă. Fireşte, la o asemenea sărbătoare, că, e unică în istoria noastră, orice popor trebuie să se prezinte cu ce are mai valoros în acel moment. Dar nu ni s-a ivit în ecranele televizorului nici Doinaş, nici Baltag, nici Dinescu, nici Blandiana, nici Mălăncioiu, nici Petre Stoica, nici Sorescu, fiindcă ei pălesc acum în faţa Leonidei Lari. O poetă cît cuprinde toată literatura română contemporană la un loc! Neobişnuită să-şi rostească partitura şi să plece, a început prin a-i muştrului pe aceia care i-au dat votul şi au lipit-o pe toate gardurile, ca pe un simbol (!), plîngîndu-se apoi că e considerată rusoaică, trădătoare, oportunistă etc. etc. Nu cumva vorbesc faptele? Şi, judecînd după felul cum a trecut cu arme şi bagaje în turma puterii, mă tem că acuzaţiile sînt totuşi prea blînde. Acolo, unde o figură, ca întotdeauna, lătăreaţă, o face Adrian Păunescu. El, sacrificatul sorţii, n-a putut să ia parte la Chişinău, pentru a slăvi neamul şi conducătorii (cum a făcut-o explicit Grigore Vieru, pomenind numele lui Ion Iliescu şi Mircea Snegur), fiindcă „mă aflu într-o luptă politică la Malta, departe de acest loc, pentru binele României". Aşadar, plecat să salveze ţara (!). A.P. n-a fost prezent în emisiunea respectivă decît printr-o casetă. Aici s-a desfăşurat, cum îi este caracterul, declamînd poezii de trei parale, înşirînd vorbe, ba chiar ne-a amintit — în premieră? — că una din cărţile sale i-a fost arsă pe rug: „Istoria unei secunde". De vreo cîteva zile ne tot întrebăm: a cui este memoria scurtă? A noastră sau a lui? Cartea pomenită s-a difuzat în mii de exemplare, mărturie pot depune cititorii, dar pentru A.P. nu există limite atunci cînd vrea să-şi facă biografia adecvată pentru aceste vremuri. Probabil că speră să fie şi el considerat un disident. Mare e grădina ta, Doamne! Să fii reprezentat, în afară, de Adrian Păunescu, să înghiţi aceleaşi gogoşi ,să mai crezi în „vindecarea" sa, păi asta e o inconştienţă care te va costa foarte scump mîine.

Asadar, închegarea unei triplete de serviciu exprimă cum nu se poate mai bine opţiunile culturnicilor noştri şi tot ne mai întrebăm cum de avem o imagine aşa proastă în lume! Noi tot mai sperăm că vom privi şi altceva în asemenea situaţii.

Marius Tupan

cartea straina

NARAȚIUNE, LIMBAJ, TIMP

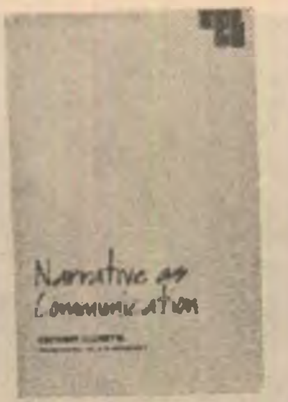

Naratologia e un termen creat, în urmă cu aproape un sfert de veac, de Tzvetan Todorov, „pentru a răspunde — observa unul dintre cei mai de seamă comentatori ai criticii actuale, canadianul Wlad Godzich — speranței, sau mai exact dorinței, de a ridica toate studiile literare și culturale la demnitatea științei", dorință care anima, se cuvine să observăm, întregul structuralism francez. Entuziasmul programatic al lui Todorov părea atunci să fie pe deplin întemeiat : pe cînd, vreme de aproape o jumătate de secol, studiile privitoare la arta romanului fuseseră cu totul rare (iar celor care își propuneau să demonteze mecanismele narațiunii părea să le lipsească instrumentele adecvate), anii '60 au fost martorii organizării unui număr mare de colocvii și de reuniuni consacrate acestei teme, publicării unor numere speciale ale revistelor literare, a unor traduceri semnificative din rusă și din cehă. „Aproape zilnic — comenta cîndva Godzich — apărea un text care se referea la narațiune".

Așa încît studentul de astăzi se vede în fața unei bibliografii aproape imposibil a fi parcursă vreodată în întregime, a unei terminologii specializate, nu totdeauna foarte clar definită și, uneori, a unor notații simbolice preluate din teritorii diverse, de la lingvistică pînă la logică matematică.

Cartea lui Didier Coste, apărută în 1989 (dată care pentru noi, aflați într-o mare strîmtorare a informației, e încă recentă), reprezintă, într-un fel, o urmare a intervențiilor unor autorități în materie, în primul rînd ale lui Gérard Genette și Wallace Martin, care au demonstrat cîtă nevoie e de un moment de pauză, de reflecție, în care să ne putem da seama pînă unde s-a ajuns în această febrilă aglomerare a teoriilor luate de atîta lume drept naratologie. Un moment caracterizat printr-un fel de sentiment stingheritor al speranțelor neîmplinite.

S-a ajuns, astfel, destul de repede la o reacție ce se traducea printr-o completă renunțare la tot ce se scrisese pînă atunci și la o încercare de a „domestici", eventual, cercetările care nu se organizau într-un sistem : o „mîntuire" a unui teritoriu „bîntuit de dezordine", cum îl privește Coste. Dar autorul acestei cărți refuză să „netezească terenul" pentru a-și așeza construcția pe un pămînt curățat de tot ce se clădise — e adevărat, haotic — înaintea lui. Era și firesc ca speranțele manifestate de comunitățile universitare ale catedrelor de umanistică să fi rămas neîmplinite — explică el — de vreme ce, la rîndul lor, ele reprezentau reacții (mai curînd posomorîte) la expansiunea cu adevărat deconcertantă a studiilor de istoria și de teoria criticii literare.

Didier Coste e mult mai interesat să redacteze un inventar al instrumentelor și al conceptelor analitice și să demonstreze că ele constituie încă un material ce poate fi folosit în analizarea narațiunii, chiar dacă nu în termenii în care ele au fost concepute inițial. Cu alte cuvinte, Coste propune stabilirea unui cadru nou, acela al teoriei comunicării, demonstrînd metodic că un asemenea cadru e cu totul adecvat temei cercetate. La prima vedere, o astfel de întreprindere pare pretențioasă, poate chiar de-a dreptul imposibilă. La drept vorvind (așa cum constată și Wlad Godzich, în prefața cărții), teoria comunicării nu oferă, în stadiul în care se află astăzi, o bază mai solidă de lucru decît teoria narațiunii și „e puțin probabil că un trup sprijinit pe două picioare șchioape să alerge mai bine". Dar provocarea lui Coste a fost lansată și însăși reacția unei personalități de statura lui Godzich — care scrie un amplu eseu introductiv la cartea confratelui său — e o dovadă ce nu trebuie trecută cu vederea.

Coste încearcă, de fapt, să realizeze o breșă în concepția parmenidiană a raportului dintre limbaj și Ființă și, deopotrivă în aceea a mimetismului acțiunii. El cunoaște foarte bine, desigur, încercările anterioare ale unor teoreticieni, de orientări teoretice diverse, de a se despărți de Parmenide ; și știe, la fel de bine, că atari încercări au dus la stabilirea unui statut privilegiat al narațiunii și la eliminarea, într-un fel sau altul ,a noțiunii de agent. Nu poate fi ignorată împrejurarea că doctrina lui Parmenide a stabilit un set de ecuații ale identității dintre limbaj și Ființă; cu alte cuvinte, între limbaj și realitate; ea a fost cea dintîi care a afirmat că limbajul poate opera (și evident, operează) în mod **referențial.** „Ori de cîte ori se introduc aceste ecuații ale identității, se declanșează o criză **a referențialului**", conchid, deopotrivă, Coste și Godzich.

În epoca modernă, problema a căpă-

tat o formă întrucîtva modificată : no
ca ființe ce folosesc limbajul și devi
desigur, dependente de el, sîntem obl
gați să ne aducem aminte că limbaj
e un **sistem de semne**, guvernat de pro
priile legi interne și de istoria modur
lor în care a fost folosit în trecut. Da
în același timp, trebuie să uităm că
un **produs artificial** : altfel, nu ma
reușim să-l întrebuințăm ca pe un in
strument ce se referă la realitate. Mo
dernitatea e, de fapt, agitată de aceast
conjuncție nondialectică a **uitării** și
amintirii, devenind, astfel, tot mai con
știentă de gradul înalt în care e depen
dentă de limbaj. Ceea ce i-a creat ne
numărate neliniști, de vreme ce un
din pietrele de temelie ale modernităț
a fost tocmai distincția dintre **fapt**
ficțiune (adică relatarea faptului), in
trodusă de ea pentru a o înlocui pe a
ceea respectată neabătut de lunga ep
că anterioară — dintre **sacru** și **profa**

A ține minte că această capacita
referențială e mijlocită de limbaj, în
seamnă a considera ficțiunea într-o mo
dalitate de acces la fapt, noțiune „ne
liniștitoare" dacă **fapt** și **ficțiune** sîn
interpretate ca termeni ai unei „opoz
ții polare". Această „neliniște" trebu
înlăturată dacă vrem ca referințele
povestire și la **istorie** să fie elibera
de orice implicații dogmatice, să-și pă
treze, cu alte cuvinte, specificul con
strucției moderniste.

Marele roman latino-american d
ultimele decenii, de exemplu, contr
riază orientările tradiționale ale nara
tologiei și refuză să-și găsească locul
categoriile desenate de ele cu atîta gr
jă. A fost pusă sub semnul întrebări
însăși presupunerea fundamentală a me
todologiei naratologice potrivit căre
timpul narațiunii e infinit și omoge
„Complicitatea naratologiei" (poate su
conștientă) la proclamarea unei ordi
universale — care ar trebui să fie „o
dinea timpului nostru" — nu trebuie
conducă la respingerea totală a instru
mentelor ei tradiționale. Pentru că n
e deloc clar că o naratologie care po
nește de la premise diverse nu poate
vea „un timp al ei".

E concluzia esențială a cărții l
Coste.

Dan Grigorescu

*) Didier Coste, Narrative as Commu
nication, University of Minnesota Pres
1989 ; Foreward by Wlad Godzich.

GUINNESS AL TUTUROR VICTORIILOR

Inventată în 1951 de un irlandez, **Cartea Guinness a recordurilor**, face în fiecare an eforturi pentru a putea să apară în aprilie cu o nouă încărcătură de victorii omologate.

Dacă e adevărat că abuzul de alcool e periculos pentru sănătate, nu e precizat nicăieri în acest Guinness că trebuie consumat cu moderație. Strîngeri de mînă — 19.592 în opt ore ; aruncare de baligă de vacă — 100% organică la 81,07 m ; scuipat pe dale — 4,94 m ; etc., etc. Fără îndoială că aceste recorduri sînt nebunești. Dar asemenea candidați sînt în fiecare an din ce în ce mai mulți, dorind să figureze în „carte". Fiecare luîndu-se în serios...

Originea **Cărții Guinness a recordurilor** are un parfum de legendă. S-ar putea crede că sînt un gen de supramăsuri alcătuite de un cabinet pentru relații publice. S-ar putea.

A fost odată un industriaș important care se numea Sir Hugh Beaver, director general al braseriilor Guinness. Într-o sîmbătă din toamna anului 1951, la o partidă de vînătoare de elită în comitatul Wexford, a ratat ploierii aurii pierduți în azurul irlandez. Seara, s-a întîlnit cu ceilalți vînători, în castelul feudal de la Castlebridge, la o cană cu bere, s-a întrebat cu voce tare dacă imprudenta zburătoare care i-a terfelit reputația de vînător era cea mai iute din lume.

Unii s-au grăbit, înarmați cu dicționare și enciclopedii aflate în castel să afle răspunsul exact. Zadarnic. Sir Hughes care avea în cap o hartă geografică perfectă a celor circa 80.000 puburi din Anglia și Irlanda și-a închipuit că un asemenea soi de întrebări se ivesc cu regularitate între un pariu la curse și o partidă de săgeți. Ideea și-a făcut drum. După scurtă vreme, contactează doi ziariști de la BBC care mai realizaseră cu succes emisiuni specializate în sport. Cu complicitatea lor, „coace" cartea la care viscază, să se vîndă la început în puburi, servind de arbitri în cazul vreunei contestări.

Omul de afaceri îl depășește pe vînător. Cu acest prilej va fi creată o adevărată editură care va tipări eventual și alte cărți de referință.

De Crăciunul 1955, prima ediție a **Cărții Guinness a recordurilor** este încă pe locul întîi al best-sellers-urilor la cîteva luni de la apariție. Versiunea franceză va apărea abia peste șapte ani. Astăzi „produsul" e tradus în treizeci și șase de limbi iar vînzarea a depășit, în totalitate, 70 de milioane de exemplare. În Marea Britanie, în Statele Unite și Canada există muzee pentru **Guinness des records** iar în aproape toate țările în care cartea e tradusă sînt birouri oficiale de omologare.

În Franța, editura Hachette a cumpărat prima drepturile. Publicată sub titlul **Cartea extremelor**, n-a prea bătut recordul de vînzare. Difuzarea a fost oprită. Intră în scenă Philippe Scali. Responsabil al departamentului **Albume și Cărți de artă** de la editura Denoël, el remarcă „produsul" la Tîrgul de la Frankfurt, cumpără drepturile franceze devenite vacante după insuccesul de la Hachette și publică volumul cu titlul adevărat **Cartea Guinness a recordurilor.** Succesul este uluitor.

Devenit agent literar și **packager** (adică autor al concepției și realizării unei lucrări dată „la cheie" unui editor). Philippe Scali a luat „cartea" plecînd de la Denoël și a plimbat-o la Edition no. 1, apoi la TF1-editions, egidă sub care apare și azi. În fruntea echipei, Scali este responsabil în întregime de conținutul în limba franceză. Secretele de fabricație ? „La început s-a tradus ediția originală. Apoi s-a eliminat ce era prea tipic englezesc înlocuind cu recorduri de la noi. Așa 25% din carte aparține Franței."

Cu regularitate „închisă" în aprilie,

cartea apare cu aceeași regularitate în octombrie, 360 de pagini, 168 de franci, cu trei luni înainte de sărbători. 200.000 de exemplare sînt vîndute în medie anual, cu excepția unui an memorabil, cel în care Jacques Martin a animat emisiunea bazată pe recorduri : **„Datorită acelui «Incredibil dar adevărat», cartea s-a vîndut în 350.000 de exemplare"** a recunoscut Philippe Scali.

De fapt ce înseamnă după el un record ? **„Ceva care este măsurabil și comparabil".** E adevărat că după asemenea criterii, sînt șanse mai mari pentru eliminarea trișorilor. Procedura omologării e strictă : autorul recordului trebuie să aibă un proces verbal de constatare întocmit de un portărel (pe proprie răspundere) sau mărturia a două personalități (aleși locali, comisari de poliție etc.) și un proces verbal încheiat de aceștia.

Echipa franceză este formată din trei persoane care lucrează tot anul la Guinness. Ele conduc cercetările efectuate de cinci colaboratori permanenți — ziariști specializați în sport, științe, afaceri, animale și natură, solicitînd cu regularitate corespondenții de la Hôtel des Ventes, de la Musée de l'Homme.

Datele strînse și colaționate sînt imediat informatizate. O obsesie : verifica-
rea. Un spectru : eroarea. Cînd nu c
tează surse înseamnă că nu le știu. A
teptînd, nu încetează să le caute. Pen
tru ediția 1994 caută să stabilească ce
mai lungă biografie, best-seller-ul anu
lui trecut, cel mai mare cont din drept
rile de autor pentru o carte străin
(Scarlett ?)...

**„Primim un mare volum de core
pondență** spune Philippe Scali. **D
provincie, belgieni, canadieni. Mul
pensionari și monomaniaci. În med
cincisprezece scrisori pe zi. Majoritate
la capitolul «insolite» care ocupă do
vreo douăzeci de pagini în carte. Așa n
cunoaștem cititorul tipic : un băiat d
13 ani. Dar între cele două extreme, l
ceanul și omul de vîrsta a treia, e de
tulă lume !"**

Editorul citează pe aleșii locali sa
marile societăți care își susțin „cand
datul", profesorii de matematică trim
țînd careuri magice, sportivii cu minte
și picioarele care nu glumesc afirmîn
că le-au trebuit 17 ore să înalțe turn
din Lego, cel mai înalt, fără aruncătur
sau susținere (19,5 m) ! **„Extravaganț
sînt pe primul loc, comentează Sca
Sîntem în civilizația recordurilor. Ca
tea corespunde unei nevoi : gustul pe
formanței în toate domeniile. Ea est
de fapt, un concentrat al efortului uma
nității".**

Cartea Guinness a recordurilor es
constituită, mai ales, din recordu
sportive (25%), subiect prepondere
față de insolit (7%) sau de spirit d
aventură (5%). Literatura ? **„Record
rile de acest fel nu ni se spun trebu
să le căutăm, recunoaște editorul. Pr
blema este suspiciunea și secretul, gre
tatea în obținerea unor informații v
rificabile, cifre ale vînzării, de la ed
tori".**

Cartea pe care cititorul nu o lasă d
mînă sau acaparează total pe **packag**
chiar dacă este piesă de valoare. Aru
cînd o privire indiscretă asupra progr
mului pentru anul viitor s-a ivit o ide
care ar trebui să-i seducă atît pe ed
tori cît și pe cei care se ocupă de p
blicitate.

De ce nu un **Dicționar Marlboro
grădinilor din bătrîna Europă**, un **A
bum Kent al originii franceze sau M
rea carte Glenfiddion a splendoril
etrusce ?**

**În românește de
Andriana Fianu**

Urmare din pag. a 16-a

Dar dacă Dumnezeu nu există, numărul e indefinit, căci nimeni nu le-a putut ţine socoteala. Eu am văzut mai puţin de zece păsări (să spunem) şi mai mult de una, dar n-am văzut nouă, opt, şapte, şase, cinci, patru, trei sau două păsări. Am văzut un număr între zece şi unu, care nu e nouă, opt, şapte, şase, cinci etc. Acest număr întreg este de neconceput ; **ergo,** Dumnezeu există.

PARADISUL; XXXI; 108

Diodor Sicilianul relatează istoria unui zeu frînt în bucăţi şi risipit în toate zările ; cine oare, mergînd în amurg sau rememorînd o întîmplare din trecutul său, n-a simţit vreodată că s-a pierdut în ceva infinit ?

Oamenii au pierdut un chip, un chip de neregăsit, şi toţi voiau să fie pelerinul acela (visat în Empireu, sub Trandafir) care la Roma vede pînza cu care Veronica şterse faţa Mîntuitorului şi şopteşte, pătruns de credinţă : Isuse Cristoase, Dumnezeul meu, Dumnezeule atotputernic, astfel era, deci, chipul tău ?

Un chip de piatră apare pe un drum, cu o inscripţie care spune **Adevăratul Portret al Sfîntului Chip al Domnului din Jaen** ; dacă am şti într-adevăr cum a fost, a noastră ar fi cheia parabolelor şi-am afla dacă fiul dulgherului a fost şi Fiul Domnului.

Apostolul Pavel a văzut chipul ca o lumină care l-a străfulgerat ; Ioan, ca soarele strălucind cu putere ; Teresa de Jesus l-a zărit adesea, scăldat în lumina gingaşă, şi n-a putut să-i desluşească nicicînd culoarea ochilor.

Am pierdut aceste trăsături, tot aşa cum se poate pierde un număr magic, alcătuit din cifre obişnuite ; cum se pierde pentru totdeauna o imagine în caleidoscop. Le putem vedea fără s-o ştim. Profilul unui evreu în subteran e poate cel al lui Cristos ; mîinile ce ne dau nişte monede la un ghişeu sînt poate copia celor pe care nişte oşteni le ţintuiră odinioară în cuie.

Poate că vreo trăsătură a chipului răstignit stăruie în orice oglindă ; poate că acel chip a pierit, s-a şters, pentru ca Dumnezeu să fie în toate.

Cine ştie dacă n-o să-l vedem la noapte în labirinturile visului, iar mîine n-o să ne mai amintim.

CĂLĂUL MILOSTIV

Dante (nimeni n-o ignoră) o aşează pe Francesca în Infern şi ascultă cu nesfîrşită milă povestea vinei sale. Cum să atenuăm această nepotrivire, cum s-o justificăm ? Întrezăresc patru conjecturi posibile.

Prima este de natură tehnică. Odată stabilită forma generală a cărţii sale, Dante s-a gîndit că aceasta ar putea degenera într-o înşiruire deşartă de nume propril, sau într-o descriere topografică, dacă n-aveau s-o însufleţească spovedaniile sufletelor pierdute. Acest gînd îl făcu să plaseze în fiecare din bolgiile Infernului său un osîndit care stîrneşte interesul şi nu este prea îndepărtat în timp (Lamartine, impresionat de aceşti oaspeţi, a asemuit **Comedia** cu o **gazette florentine).** De bună seamă, se cuvenea ca spovedaniile să fie patetice; şi puteau fi fără nici un risc, căci autorul, după ce i-a întemniţat pe cei care povesteau în Infern, rămînea în afara oricărei bănuieli de complicitate. Această conjectură (a cărei viziune despre o lume poetică impusă unui arid roman teologic a fost argumentată de Croce) este poate cea mai verosimilă, dar are o umbră de meschinărie sau de ticăloşie şi nu pare a se potrivi cu concepţia noastră despre Dante. Pe deasupra, interpretările unei cărţi infinite precum **Comedia** nu pot fi atît de simple.

Cea de a doua compară, conform doctrinei lui Jung[5], ficţiunile literare cu plăsmuirile onirice. Dante, care este visul nostru acum, visă chinul Francescăi şi-i visă tînguirea. Schopenhauer a remarcat că, în vise, ne poate uimi ceea ce auzim şi vedem, chiar dacă toate acestea izvorăsc în ultimă instanţă din noi înşine ; tot astfel Dante s-a putut înduioşa de ceea ce visase ori plăsmuise. Ar trebui să mai spunem că Francesca este doar proiecţia poetului, cum este însuşi Dante, în calitatea sa de călător prin infern. Bănuiesc totuşi că această conjectură e amăgitoare, căci una e să atribui cărţilor şi viselor o obîrşie comună şi alta să tolerezi în cărţi incoerenţa şi iresponsabilitatea viselor.

A treia este, ca şi prima, tot de natură tehnică. În desfăşurarea **Comediei,** Dante a fost nevoit să anticipeze hotărîrile de nepătruns ale Domnului. Fără altă lumină decît cea a minţii lui supuse greşelii, s-a încumetat să deslueşească unele verdicte ale Judecăţii de Apoi. Îl condamnă, cel puţin ca ficţiune literară, pe Celestino al V-lea, şi-l izbăvi pe Siger de Brabante, care susţinea teza astrologică a Eternei Reîntoarceri.

Pentru a disimula această operaţie îl defini pe Dumnezeu în **Infernul** prin dreptatea sa („Giustizia mosse e il mio alto fattore")[6] şi-şi păstră pentru sine atributele înţelegerii şi milosteniei. O pierdu pe Francesca şi se îndură de Francesca. Benedetto Croce declară : „Dante, ca teolog, ca creştin, ca om cu simţ moral îi condamnă pe păcătoşi ; dar sentimental nu osîndeşte şi nu iartă". **(La poesia di Dante,** 78).[7]

Cea de a patra conjectură e nebuloasă. Necesită, spre a fi înţeleasă, cîteva preliminarii. Să cercetăm două aserţiuni : prima, ucigaşii merită pedeapsa cu moartea ; cealaltă, Rodion Raskolnikov merită pedeapsa cu moartea. Nu încape îndoială că aserţiunile nu sînt sinonime. În mod paradoxal, aceasta nu se datoreşte faptului că ucigaşii sînt concreţi, iar Raskolnikov abstract sau iluzoriu, ci dimpotrivă. Conceptul de ucigaşi denotă o simplă generalizare ; Raskolnikov este, pentru cine i-a citit povestea, o fiinţă adevărată. În realitate nu există ucigaşi, în sensul strict al cuvîntului ; există indivizi pe care lipsa de supleţe a limbajului îi include în acest ansamblu nedeterminat. (Aceasta este, în ultimă instanţă, teza nominalistă a lui Roscelin şi a lui Guillermo de Occam). Cu alte cuvinte, cine a citit romanul lui Dostoievski a fost, într-un anume fel, Raskolnikov şi ştie că „crima" lui nu este independentă, căci o reţea de circumstanţe a prefigurat-o şi a impus-o. Cel care a omorît nu-i un ucigaş, cel care a furat nu-i un hoţ, cel care a minţit nu-i un impostor ; aceasta o ştiu (mai bine zis, o simt) osîndiţii; nu există aşadar pedeapsă fără nedreptate. Ficţiunea juridică **ucigaşul** poate merita prea bine pedeapsa cu moartea, nu nefericitul care a ucis, împins de istoria sa trecută şi poate — oh, marchiz de Laplace ! — de istoria universului. Madame de Staël a reunit aceste judecăţi într-un aforism celebru : **Tout comprendre c'est tout pardonner.**

Dante relatează cu atîta gingaşă milă păcatul Francescăi încît toţi îl simţim inevitabil. Tot astfel l-a simţit pesemne poetul, în pofida teologului care susţinu în **Purgatoriul** (XVI, 70) că, dacă actele oamenilor ar depinde de influenţa aştrilor, liberul nostru arbitru ar dispărea şi-ar fi o nedreptate să răsplăteşti binele şi să pedepseşti răul.[8]

Dante înţelege şi nu iartă : acesta-i paradoxul insolubil. Eu cred că i-a găsit o rezolvare dincolo de logică. A simţit (nu a înţeles) că actele omului sînt necesare şi că tot necesară este eternitatea, întru fericire sau perdiţie, pe care acestea i-o atrag. Atît adepţii lui Spinoza cît şi stoicii au negat liberul arbitru, şi au propovăduit legi morale. Se cuvine să ne gîndim la Calvin, al cărui **decretum Dei absolutum** le menţe unora Infernul şi altora cerul. Citesc în discursul preliminar la **Alkoran**-ul lui Sale că una din sectele islamice susţine această părere.

Cea de a patra conjectură, după cum se vede, nu lămureşte problema. Se mărgineşte s-o expună, cu hotărîre. Celelalte conjecturi erau logice; aceasta, care nu-i logică, mi se pare adevărată.

---

[1] În mod analog, în Monadologia **(1714) de Leibniz, stă scris că universul este alcătuit din universuri infime, care la rîndul lor conţin universul, şi tot aşa la infinit.**

[2] Pompeo Venturi condamnă alegerea lui Rifeus, bărbat care existase pînă la acea apoteoză numai în cîteva versuri din Eneida **(II, 339, 426). Virgiliu îl proclamă cel mai drept dintre troieni şi, după ce-i vesteşte sfîrşitul, adaugă versul eliptic plin de resemnare :** Dies aliter visum. **(Într-alt chip hotărîră zeii). Nu mai regăsim în toată literatura vreo urmă a sa. Poate că Dante l-a ales ca simbol, în virtutea impreciziei sale. Cf. comentariile lui Casini (1921) şi ale lui Guido Vitali (1943).**

[3] Katibi, autor al operei Confluenţa celor două mări, **mărturisi : „Sînt din grădina Nishapur, precum Attar, dar eu sînt spinul din Nishapur în vreme ce el era trandafirul".**

[4] Silvina Ocampo (Spaţii metrice, 12) **a versificat astfel acest episod: „Pasărea era Domnul, oglindă ce nu piere / Le cuprindea pe toate, nu doar ca-ntr-o părere / În ale sale pene penele-şi aflau toate / Şi-n ochi, ochii aceia cu amintiri deşarte".**

[5] Într-un anume fel este prefigurată de clasica metaforă a visului ca reprezentaţie teatrală. Astfel apare la Góngora, în sonetul Osebita imaginaţie **(„Căci visul, izvodind reprezentaţii / În al său teatru peste vîntu-n zale / Îmbracă umbre în frumoase straie") ; tot aşa, la Quevedo, în** Visul morţii **(„După ce sufletul desprins se văzu liber, fără povara simţurilor, îmi inspiră comedia care urmează; şi astfel cugetul meu o recită în surdină, fiindu-mi eu însumi în această plăsmuire şi public şi teatru") ; tot aşa la Joseph Addison, în numărul 487 din** Spectator **(„sufletul, cînd viseazâ, este teatru, actori şi spectatori"). Cu veacuri în urmă, panteistul Omar Khayam compuse o strofă pe care versiunea literală a lui McCarthy o tălmăceşte în acest chip : „Fie te ascunzi, rămînînd cu desăvîrşire necunoscut, fie te întrupezi în toată creaţia din jur. Pentru propia-ţi desfătare făureşti aceste minunăţii, fiind spectacol şi totodată spectator".**

[6] „Dreptatea fu cea care-l mişcă pe preaslăvitu-mi Făuritor".

[7] Andrew Lang povesteşte că Dumas a plîns cînd l-a făcut pe Porthos să moară. Tot astfel simţim emoţia lui Cervantes la moartea lui Alonso Quijano „care, înconjurat de compasiunea şi lacrimile celor aflaţi acolo, îşi dădu sufletul, adică se săvîrşi din viaţă".

[8] Cf. De monarchia, **I, 14;** Purgatoriul, **XVIII, 73 ;** Paradisul, **V, 19. Încă şi mai grăitoare sînt frumoasele cuvinte din cîntul XXXI** (Paradisul, 85) **: „Tu m'hai di servo tratto a libertate" („Tu m-ai adus de la sclavie la libertate").**

moda, altfel

«monotonia unei nesfîrşite melancolii»

Faptul că mulţi dintre cei ce au eşuat în învăţămînt ca profesori de limbă română încearcă să evadeze în literatură nu este chiar o „modă" dar numeroşi autori de valoare, personalităţi literare remarcabile, cu opere memorabile, indestructibile, provin din rîndurile celor ce au vrut să lărgească spaţiul didactic al claselor de şcoală, să evite căderea în poncif a „apostolatului", să mărturisească meditaţiile lor despre lume **„ex cathedra", „ex professo",** fuga lor de stereotipie sub auspiciile promiţătoare ale mirajului **„Ars longa, vita brevis".** O lectură cu totul specială, prilej de delectare pentru orice spirit elevat, ne oferă Adrian Costache prin cele patru volume ce ne sînt la îndemînă, volume de povestiri ample sau comprimate, ce se pot citi la întîmplare, neţinînd seama de cronologia elaborării (aşa cum visa Julio Cortazar literatura, în „Marelle"), căci ele, oricum, formează o operă unitară, armonios colorată, ca o tapiserie cu desenul insinuant, cu subiectul precis, cu nuanţe delicate, subtile, tandre.

Universul cel mai des forat, cu multă curiozitate dar şi cu pricepere pentru straturile profunde ale individualităţii umane, este adolescenţa „sublimă demenţă", dar autorul nu se lasă captiv spectaculozităţii ei, e interesat şi aproape uimit de puterea tainică a inconştientului, de misterul ce freamătă ciudat în derivă, de miracolul trecerii de la o vîrstă la alta, miracol ce are loc cu o teribilă simplitate şi copleşeşte cu o nelămurită melancolie. Scena cu Anişoara — fetiţa veveriţă — surprinsă în copac, e emoţionantă şi de o rară gingăşie, un fel de bijuterie de sensibilitate puberală, **(Intrarea în timp).** Copilăria apare ca un paradis ludic : „Jocurile n-aveau un început anume. Ne jucam de cînd ne ştiam, de cînd luaserăm cunoştinţă de noi înşine, de cînd începuse Eternitatea." Timpul real e copleşit de cel psihologic, ca la Proust sau Durrell : „Cel mai adesea imaginaţia ne-o lua înaintea jocului şi aşa jocurile îşi trăiau întotdeauna două vieţi : una reală, pe care i-o făceam noi ziua, pe dealurile Scăianului (sau noaptea, la începutul nopţii, pe drumul de la poartă) şi alta ideală, cea care ni se părea cea mai frumoasă şi pe care — oricît ne-am fi străduit noi — nu reuşeam s-o trăim aidoma şi-n realitate... În mintea noastră jocurile au fost întotdeauna mai frumoase — şi de aceea ne jucam uneori numai cu închipuirea — mai pure decît oriunde în afara noastră..." „În închipuirea noastră era loc pentru zbor, pentru aripi, pentru porumbei şi îngeri binefăcători, pentru cai în stare să se ridice de la pămînt şi să treacă pe deasupra satului (ca în pictura lui Chagall), pentu berbeci miraculoşi cu lînă de aur..." **(Intrarea în timp).**

Personajele, indiferent că aparţin mediului intelectual, celui ţărănesc — plin de nobleţe veritabilă sau celui ce poate fi numit sau definit prin „aurea mediocritas", sînt surprinse, cu un acut simţ al observaţiei, cu ticuri, atitudini şi mentalităţi specifice dar ochii care le descriu poartă ochelari de filtrat lumina, privirea, după ce înregistrează existenţa şi mişcările, le trece într-un registru superior. Adrian Costache poate surprinde şi descrie vulgaritatea în atmosfera pe care o analizează dar vulgaritatea n-are loc în proza sa. Simţul său estetic rafinează fotografierea realităţii. Unul dintre eroii săi, Octav Cristescu, oscilînd profesional (determinat de împrejurări vitrege) între ziaristică, învăţămînt şi creaţie, visează să scrie un „roman despre ţărani" care să întreacă în „magnificul" realizării artistice „Moromeţii" lui Marin Preda. Eroul, prin situaţia în care se află, prin felul în care evoluează, ne aminteşte de superba reflecţie filosofică a lui Constantin Noica : „Nu consimţi înfrîngerii. Totul este să te viziteze o idee".

Corina Cristea

JORGE LUIS BORGES

SIMURGUL ȘI VULTURUL

Cum s-ar putea reprezenta oare, după precepte literare, noțiunea unei ființe, a unei păsări (bunăoară) alcătuite din păsări ?[1] Astfel formulată, problema pare a admite doar soluții banale, dacă nu de-a dreptul supărătoare. S-ar putea spune că este întru totul rezolvată prin acel **monstrum horrendum ingens**, cu puzderie de pene, ochi, limbi și urechi, care personifică Faima (mai bine zis Scandalul sau Zvonul) în cea de a patra **Eneidă**, sau prin ciudatul rege făcut din oameni care acoperă frontispiciul **Leviatanului**, înzestrat cu spadă și toiag. Francis Bacon (**Essays**, 1625) a elogiat prima din aceste imagini; Chaucer și Shakespeare au imitat-o ; nimeni n-o să considere acum că o întrece cu mult pe cea a „fiorosului Acheron" care, așa cum reiese din cele peste cincizeci de manuscrise din **Visio Tundali**, îi ține ostatici pe osîndiții la chinurile iadului în rotunjimea pîntecului său, pradă furiei cîinilor, ursilor, leilor, lupilor și viperelor.

Noțiunea abstractă a unei ființe alcătuite din alte ființe nu pare să prevestească nimic bun ; și totuși îi corespund, de necrezut, una din figurile cele mai memorabile din literatura occidentală și alta din cea orientală. Scopul notei de față este să descrie ficțiunile acestea prodigioase. Una a fost zămislită în Italia ; cealaltă la Nishapur.

Prima se află în Cîntul XVIII din **Paradisul**. Dante, în a sa călătorie prin cerurile concentrice, citește în ochii Beatricei o fericire sporită, se simte și mai robit de frumusețea ei și înțelege că s-au înălțat din cerul purpuriu al lui Marte în cerul lui Jupiter. În vasta cuprindere a acestei sfere unde lumina e dalbă zboară și cîntă făpturi cerești, care alcătuiesc una după alta literele sentinței **Diligite justitia** și apoi capul unui vultur, care de bună seamă nu e o copie a celor pămîntești, ci pură izvodire a Spiritului. Apare apoi strălucind vulturul întreg ; e alcătuit din mii de regi drepți ; vorbește, simbol vădit al Imperiului, cu un singur glas, și rostește eu în loc de noi (**Paradisul**, XIX, 11). O străveche neliniște muncea cugetul lui Dante : Nu-i nedrept ca Dumnezeu să osîndească pentru lipsă de credință un om fără prihană, născut la malul Indului și care n-avea cum să afle de Cristos ? Vulturul răspunde cu acea nelimpezime cuvenită revelațiilor divine ; condamnă temerara întrebare, spune iară că nestrămutată este credința în Mîntuitor și sugerează că Dumnezeu a putut insufla acest har unor păgîni plini de virtuți. Arată că între acești preafericiți se numără împăratul Traian precum și Rifeus, acesta din urmă înainte, iar primul după Sfînta Cruce[2] (Dacă în veacul al XIV-lea apariția Acvilei e strălucitoare, poate mai puțin impresionantă este în secolul XX, în care acvilele luminoase și marile litere de foc sînt destinate reclamei comerciale ; cf. Chesterton, **What I saw in America**, 1992).

Pare, pe bună dreptate, de necrezut că cineva a izbutit să întreacă una din marile figuri ale **Comediei** ; totuși, așa s-a întîmplat. Cu o sută de ani înainte ca Dante să conceapă emblema Vulturului, Farid al-Din Attar, persan din secta sufiților, plăsmui ciudatul Simurgh (Treizeci de păsări), care virtual îl corijează și-l include. Farid al-Din Attar s-a născut la Nishapur[3], patria turcoazelor și a spadelor. Attar înseamnă în persană cel care face trafic de droguri. În **Memoriile Poeților** stă scris că aceasta-i era îndeletnicirea. Într-o zi, un derviș intră în prăvălie, se uită la mulțimea de cutii și flacoane și-l podidi plînsul. Attar, îngrijorat și uimit, îi ceru să plece. Dervișul îi răspunde : „Mie nu mi-e greu să plec, că n-am nimic pe lume. Ție în schimb îți va fi greu să-ți iei adio de la comorile pe care le văd în preajmă". Inima lui Attar se prefăcu într-un stol de gheață. Dervișul plecă, dar a doua zi Attar își părăsi prăvălia și treburile-i lumești.

Pelerin către Meca, străbătu Egiptul, Siria, Turchestanul și nordul Indostanului ; la întoarcere se dărui cu evlavie proslăvirii lui Dumnezeu și creației literare. Cuceri faimă lăsînd douăzeci de mii de distihuri ; operele lui poartă drept titlu : **Cartea privighetorii, Cartea vitregiei, Cartea sfatului, Cartea misterelor, Cartea cunoașterii divine, Memoriile sfinților, Regele și Trandafirul, Declarație de minunății** și acel neasemuit **Colocviu al păsărilor (Mantiq-al-Tayr)**. În ultimii ani de viață — și se spune că a ajuns pînă la o sută zece — renunță la toate desfătările lumești, chiar și la poezie. Muri ucis de soldații lui Tule, fiul lui Gingis Han. Imaginea vastă pe care am pomenit-o este temeiul lui **Mantiq-al-Tayr**. Iată povestea poemului :

Tainicul rege al păsărilor, Simurgul, lasă să-i cadă în mijlocul Chinei o pană măiastră ; păsările se pornesc s-o caute, sătule de vechea lor anarhie. Știu că numele regelui lor înseamnă treizeci de păsări ; știu că palatul lui se află în Kaf, muntele circular ce împresoară pămîntul.

Se lansează în aventura aceasta aproape infinită ; trec peste șapte văi sau mări ; numele penultimei este Vîrtejul ; cea de pe urmă se cheamă Destrămarea. Mulți pelerini dau înapoi ; alții pier. Treizeci, purificați de chinuri, ating muntele Simurgului. În sfîrșit, îl contemplă : înțeleg că ei sînt Simurgul și că Simurgul e fiecare din ei și toți laolaltă. În Simurg sînt cele treizeci de păsări și în fiecare pasăre este Simurgul[4]. Și Plotinus — **Enead**as, V, 8.4 — proclamă o prelungire paradisiacă a principiului identității : **Totul, în cerul inteligibil, se află pretutindeni. Fiecare lucru este în același timp totalitatea. Soarele înseamnă toate stelele, și fiecare stea toate stelele, și fiecare stea toate stelele și soarele.**

Nepotrivirea între Vultur și Simurg nu-i mai puțin vădită decît asemănarea. Vulturul nu-i decît inverosimil ; Simurgul, imposibil. Oamenii care alcătuiesc Vulturul nu se pierd în el (David îi este pupila ochilor, Traian, Ezechiel și Constantin îi sînt sprîncene) ; păsările care-l privesc pe Simurg sînt totodată Simurgul. Vulturul este un simbol al efemerului, așa cum înainte fuseseră literele, și cei care-l desenează nu încetează a fi cine sînt ; Simurgul cel omniprezent este de nepătruns.

Dincolo de Vultur se află Dumnezeul lui Israel și al Romei ; dincolo de magicul Simurg este panteismul.

O ultimă observație. Din parabola Simurgului răzbate forța imaginației ; mai puțin vădită, dar la fel de adevărată este precizia sau rigoarea sa. Pelerinii caută un tîlc necunoscut, iar acest tîlc, pe care abia la sfîrșit îl aflăm, trebuie neapărat să uimească și să nu fie, ori să nu pară, un adaos. Autorul biruie dificultatea cu eleganță clasică ; în chip inspirat, căutătorii sînt ceea ce caută. Tot astfel precum David este tainicul protagonist al poveștii pe care i-o spune Natan (2, **Samuel**, 12) ; tot astfel precum De Quincey a deslușit că omul Oedip, nu omul în general, este adevărata cheie a enigmei Sfinxului din Teba.

ARGUMENTUM ORNITHOLOGICUM

Închid ochii și văd un stol de păsări. Viziunea durează o clipă sau poate nici atît ; nu știu cîte păsări am văzut. Numărul lor era oare definit sau indefinit ? Problema o implică pe cea a existenței lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu există, numărul e definit, fiindcă Dumnezeu știe cîte păsări am văzut.

În românește de
Tudora Șandru Olteanu

Continuare în pag. a 15-a

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA : București, Calea Victoriei nr. 133. tel. 6.59.67.60
Tiparul executat la Imprimeriile Coresi , ISSN 1220—626 x
50 LEI